

CARE FOR
ROMANIA

Civic Labs

2020-2021

OBIECTIVUL 4:

INCLUZIUNE PENTRU PERSOANELE LGBTQ+

Code for
Romania

Bine ai venit în Civic Labs, locul în care tratăm România cu inovație.

România are multe probleme, toate importante și pe care nu le putem rezolva de pe o zi pe alta. În loc să ne oprim și să nu mai încercăm, în Civic Labs ne propunem să încercăm mai bine. Îndrăznim să numim inovație lucruri care nu par explicit legate de tehnologie, precum cercetarea și validarea problemelor, dar care încă sunt prea rar întâlnite și fără de care nu se mai poate continua. Ai în față un program care privește într-un mod nou nevoile reale ale societății și care va atrage cu sine un mod mai bun de a pune tehnologia la dispoziția instituțiilor publice și a societății civile, dar și un mod mai bun de a face CSR.

Un program al

Code for
Romania

Susținut de

CUPRINS

02 **DESPRE**

Detalii despre metodologia Civic Labs și aria cercetată

13 **ACTORI**

Lista stakeholderilor și rolul fiecăruia în ecosistem

37 **PROBLEME**

Cartografierea principalelor blocaje și probleme din sectorul analizat

71 **SOLUȚII**

Descrierea soluțiilor identificate

82 **CARE FOR ROMANIA**

Digitalizăm România împreună

90 **ECHIPA**

Echipa care rezolvă problemele României prin puterea tehnologiei

CIVIC LABS: GENERATORUL DE TEHNOLOGIE CIVICĂ

Tehnologia este, credem noi, unul dintre motoarele de schimbare socială. Pentru a putea activa forța acestuia am creat Civic Labs, instrumentul esențial pentru a produce această schimbare, strategic și cu rezultate pe termen lung, în cinci arii cheie pentru România.

**Participation for
Romania**

**Education for
Romania**

**Health for
Romania**

**Environment for
Romania**

**Care for
Romania**

DE CE ESTE NEVOIE DE CIVIC LABS?

- Pentru că majoritatea ONG-urilor și a instituțiilor statului nu au capacitatea de a face cercetare și nici know-how-ul pentru a defini o soluție tehnică optimă într-un timp scurt.
- Pentru că succesul soluțiilor digitale este strict condiționat de modul în care acestea sunt proiectate și, din păcate, niciunul dintre cei doi actori din sectorul public nu are specialiștii necesari să o facă.
- Pentru că România se confruntă cu lipsa capacității de evaluare a nevoilor de digitalizare, de înțelegere a cauzelor acestor nevoi și de concepere și proiectare de soluții funcționale.
- Pentru că sunt prea multe momente în care se spune că nu știm de unde să ne apucăm să schimbăm ceva sau că suntem prea mici sau că sunt prea multe probleme ca să poți să produci o schimbare reală, strategică.

DE CE SĂ AM ÎNCREDERE ÎN CIVIC LABS?

Civic Labs funcționează pentru că este bazat pe colaborare. Încă de la primele sale etape - de research și de identificare a problemelor unui domeniu - aduce împreună toți stakeholderii implicați - experți, instituții, companii, societate civilă - pentru a-i face parte din proces și a-i cointeresa să contribuie și pentru a nu duplica eforturi.

Civic Labs funcționează pentru că oferă soluții la cheie:

- Când o soluție este publicată pe platforma Civic Labs ea este rezultatul unor luni de cercetare calitativă și cantitativă făcută de oameni de research în zeci de interviuri în profunzime, cu seturi de date analizate și măcinate în detaliu, cu prototipuri testate și validate cu beneficiari și utilizatori reali.
- Când un finanțator decide să adopte o soluție din Civic Labs, știe clar care va fi rezultatul, cum trebuie să arate, cum trebuie să se comporte și cum trebuie să producă un impact pozitiv.
- Când implementarea unei soluții generate în Civic Labs este preluată de un ONG sau de o instituție, aceștia din urmă au susținerea, documentarea și suportul tehnic oferit de Code for Romania.

Civic Labs funcționează pentru că aduce inovație și în standardul de lucru, nu doar un vocabular la modă:

- Ajutăm societatea civilă și instituțiile publice să implementeze proiecte digitale corecte, care să soluționeze probleme reale, care vin însoțite de un ghid de implementare și de sprijin specializat pe parcursul proiectului.
- Ajutăm finanțatorii să investească în aceste proiecte digitale având siguranța unei soluții bine gândite, cu indicatori de succes măsurabili, cu sprijin în monitorizare și evaluare. În același timp, îi ajutăm pe finanțatori să evite posibilitatea de a plăti cât nu face sau de a se trezi că, la anul, îi costă mai mult să repare sau să reconstruiască.

CE GĂSEȘTI ÎN **CIVIC LABS:** SOLUȚII LA CHEIE

**PROBLEME
VALIDATE**

**PROTOTIPURI
HIGH FIDELITY
TESTATE CU
UTILIZATORII**

**USER FLOWS &
USER STORIES**

**SPECIFICAȚII
TEHNICE**

**BUGET DE
DEVELOPMENT
TEHNIC**

CE URMEAZĂ DUPĂ CIVIC LABS

FIECARE SOLUȚIE ARE NEVOIE DE

**Una sau mai multe
organizații
non-profit sau
instituții care să
administreze
produsul**

**Unul sau mai mulți
finanțatori care să
acopere efortul de
dezvoltare tehnică și
punere în funcțiune a
soluției**

Code for Romania dezvoltă pro-bono, cu sprijinul comunității sale de voluntari, o parte dintre soluții, în limita a șase produse dezvoltate concomitent.

Adopția oricărei soluții din Civic Labs vine cu câteva obligații menite să asigure calitatea și sustenabilitatea produselor:

- un set clar de standarde de livrare a codului, a căror respectare va fi verificată de echipa Code for Romania;
- livrarea codului în format open source în repositoryul public Civic Labs, în scopul reutilizării;
- supravegherea dezvoltării tehnice de către echipa Code for Romania.

EDITORIAL

Diversitate și incluziune sunt două cuvinte care au devenit destul de populare în ultimii ani în spațiul românesc, ceea ce poate doar să ne bucure. Cu toate acestea, dialogurile pe subiect sunt în continuare restrânse în cercuri preponderent urbane și în comunități relativ închise. Lipsa acestor dialoguri dificile și asumate de toți stakeholderii fac ca progresul să fie foarte lent când vine vorba despre respectarea drepturilor comunității LGBTQ+, față de cum ar trebui să se întâmple într-o societate normală și responsabilă în fața tuturor cetățenilor săi.

Timp de un an ne-am aplecat atenția, ca parte din programul Civic Labs, spre provocările cu care se confruntă această comunitate, la nivel de grup și individual și am identificat cu sprijinul lor care sunt cele mai importante puncte nevralgice ale situațiilor prin care trec. Am descoperit oameni incredibili, care dau dovadă de o reziliență ieșită din comun și care zi de zi contribuie la lupta pentru respectarea drepturilor persoanelor LGBTQ+ și la schimbarea mentalității unei națiuni puternic legate de un set de valori tradiționaliste, duse la extreme nesănătoase.

Nu ne-am oprit doar la asta și am încercat, de asemenea, să vedem cum anume putem folosi tehnologia pentru a-i sprijini și ce instrumente digitale ar fi utile pentru a-i ajuta în rezolvarea problemelor cu care se confruntă.

Olivia Vereha
VP of Product

430
ore de cercetare

33
probleme identificate

120
ore de incubare

6
soluții depistate

460
ore de prototipare

INCLUZIUNE PENTRU PERSOANELE LGBTQ+

1864 În Codul Penal promulgat de Alexandru Ioan Cuza, inspirat din cel francez, nu existau diferențe între tratamentul relațiilor heterosexuale sau homosexuale.

1937 Sub Carol al II-lea homosexualitatea devine pentru prima oară fapt penal pe teritoriul României; relațiile homosexuale, numite în lege acte de inversiune, sunt incriminate doar dacă provoacă scandal public.

1957 În perioada comunistă este incriminat orice act sexual între persoane de același sex, fără să mai fie nevoie ca acesta să provoace un scandal public.

1967 Sub regimul Ceaușescu este rescris Codul Penal și, conform Articolului 200, relațiile homosexuale sunt pedepsite cu închisoarea între 1 și 5 ani.

1993 România semnează Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și este primită în Consiliul Europei, cea mai importantă organizație de drepturile omului din Europa. Statutul de membru în Consiliul Europei a reprezentat o condiție obligatorie în aderarea României la Uniunea Europeană (UE) și la Organizația Tratatului Nord-Atlantic (NATO). Astfel, România se angajează să interzică discriminarea pe bază de orientare sexuală.

1996 Sub presiunea Consiliului Europei, Articolul 200 a fost modificat ca doar activitățile homosexuale care produc scandal public să fie pedepsite prin lege.

1996 Devine legală schimbarea mențiunii privind sexul în actele de stare civilă dacă au avut loc procedurile chirurgicale pentru schimbarea sexului.

2001 Se abrogă Articolului 200 din Codul Penal și astfel se dezincriminează relațiile sexuale între persoane de același sex.

2009 Se modifică Codul Civil pentru definirea căsătoriei în mod explicit ca uniune între o femeie și un bărbat, în locul formulării anterioare care menționa doar uniunea între doi soți.

2018 Are loc Referendumul pentru familie, inițiat de Coaliția pentru Familie, pentru redefinirea modului în care este definită familia în Constituție, ca uniune exclusivă între o femeie și un bărbat.

2018 Decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene în cazul Coman și Hamilton: un cuplu căsătorit format din două persoane de același sex este recunoscut ca atare în orice țară din Uniunea Europeană în ceea ce privește libera circulație.

2018 Curtea Constituțională a României confirmă decizia CJUE: statul trebuie să recunoască dreptul de ședere în România al persoanelor de același sex căsătorite, dacă unul dintre membrii cuplului este cetățean UE.

2019 Organizația Mondială a Sănătății a scos incongruența de gen (identificarea cu alt gen decât sugerează sexul biologic) de pe lista afecțiunilor psihice.

2020 Parlamentul aprobă legea care interzice discuțiile despre identitatea de gen în educația formală. Este trimisă de Președinte la Curtea Constituțională, care o declară neconstituțională.

2021 CEDO condamnă România în cazul incidentelor de la Cinematograful Muzeului Țăranului Român din 2013. O proiecție a unui film LGBTQ+ la Muzeul Țăranului Român care a fost întreruptă de protestatari cu manifestații homofobe, iar jandarmeria a jucat un rol pasiv. CEDO a stabilit că România a încălcat dreptul la nediscriminare, demnitate umană și întrunire pașnică a comunității LGBTQ+.

2021 Curtea Europeană pentru Drepturile Omului condamnă România pentru lipsa unei proceduri clare prin care persoanele trans pot realiza tranziția judiciară, adică își pot schimba genul în actele de stare civilă.

2021 Asociația ACCEPT împreună cu 21 de cupluri de același sex dau statul român în judecată la CEDO pentru încălcarea dreptului la viața de familie, prin nerecunoașterea căsătoriilor sau parteneriatelor civile între persoane de același sex. Cazul încă așteaptă o decizie.

Deși a făcut progrese semnificative, România este unul dintre statele Uniunii Europene în care persoanele LGBTQ+ au cea mai puțină protecție legală și se confruntă cu unul dintre cele mai ridicate grade de discriminare. Printre cauzele intoleranței față de această comunitate se numără importanța culturală a religiei și influența Bisericii Ortodoxe, dar și faptul că homosexualitatea a fost considerată fapt penal și persecutată cu închisoarea în perioada comunistă. Articolul 200 din Codul penal care incrimina relațiile dintre persoane de același sex a fost abrogat abia în 2001, la presiunile externe în vederea aderării la UE și pe fondul opoziției acerbe a Bisericii Ortodoxe Române. Tot în 2001 și tot ca pas premergător aderării, România a adoptat o legislație antidiscriminare foarte inclusivă pentru vremea aceea, care interzicea discriminarea pe baza orientării sexuale ca unul dintre criteriile de nediscriminare.

În ciuda acestor primi pași importanți, după ce și-a mulțumit pe moment partenerii internaționali, progresul a stagnat după aderarea României la Uniunea Europeană. Pe lângă o parte considerabilă din populație care se opune categoric acestei comunități, există o majoritate care tolerează "cu limite" existența acestui grup. Mulți se consideră toleranți atunci când declară că nu se opun relațiilor homosexuale atâta timp cât aceste cupluri nu se afișează public. Pretenția la drepturi egale, la căsătorie sau chiar la parteneriatul civil, precum și asumarea publică sunt pentru mulți români un afront adus bunului simț.

Dacă din motive evidente în perioada comunistă și până la abrogarea articolului 200 nu au existat persoane publice care să se identifice cu comunitatea LGBTQ+, reținerea și stigma au persistat până în ziua de azi. Chiar și acum, puține persoane publice se declară ca fiind LGBTQ+, și, spre deosebire de alte țări, nicio persoană "high-profile" nu apare în spațiul public susținând drepturile LGBTQ+ ca un membru al comunității. Lipsa de vizibilitate în spațiul public românesc i-a determinat în repetate rânduri pe reprezentanții ai Bisericii sau ai politicii conservatoare să afirme că homosexualitatea sau "transgenderismul" sunt importuri străine, produsul unor ideologii vestice fără vreo rădăcină în tradiția românească.

Similar altor țări din Europa de Est, România a fost teren fertil pentru curentul global conservator pornit de cateva grupuri neoprotestante din SUA. Acesta se opune acordării oricăror drepturi persoanelor LGBTQ+ și neagă existența legitimă a acestui grup, dorind interzicerea oricăror discuții care ar normaliza acest subiect. Exponenta acestei mișcări în România este Coaliția pentru Familie care a strâns trei milioane de semnături pentru organizarea în 2018 a unui referendum pentru redefinirea căsătoriei în Constituție, de la uniunea dintre doi soți exclusiv la cea între femei și bărbați. Referendumul a fost respins din lipsă de cvorum, parțial ca urmare a unor campanii de boicot, parțial din cauza lipsei unui interes puternic al românilor pentru subiect.

Pe fondul unui climat destul de intolerant comunității LGBTQ+, există totuși și schimbări pozitive. Printre ele se numără creșterea societății civile care apără interesele acestui grup, dar și decizii favorabile pentru cetățenii români la CEDO și Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE). Acestea afirmă drepturi importante pentru cuplurile de același sex și pentru persoanele transgender, decizii care pun presiune pe statul român să adopte o legislație favorabilă.

Istoria societății civile din jurul comunității LGBTQ+ este strâns legată de asociația ACCEPT, prima asociație care a susținut interesele acestui grup în România, încă de pe vremea când homosexualitatea era incriminată și se pedepsea cu închisoarea. Fondată în 1996 și susținută la început de ambasadele străine, a avut un rol important de lobby și advocacy în dezincriminarea homosexualității și în adoptarea în România a unei legi antidiscriminare care proteja și orientarea sexuală. Tot ACCEPT a organizat în 2004 primul Pride din România, o manifestație publică prin care se celebrează identitățile și cultura LGBTQ+ și care are loc în diferite forme în țări din întreaga lume. Primul marș, altă manifestație conexă Pride-ului și specifică comunității LGBTQ+, a avut loc în București în 2005, iar numărul de participanți a crescut de la 200 în 2005 la 10.000 în 2019, ultimul an fără restricții pentru manifestațiile publice de dinaintea pandemiei Covid-19.

Dacă timp de două decenii asociația ACCEPT a fost principalul motor al societății civile din jurul comunității LGBTQ+, din a doua jumătate a deceniului trecut, ONG-urile și grupurile de inițiativă s-au înmulțit și a început o activitate mai susținută și în alte orașe din țară. Din grupul organizațiilor tinere, asociația MozaiQ, fondată în 2016 în București, este o organizație de tip grassroots, cu un model de autoorganizare grație căruia a reușit să stimuleze dezvoltarea comunităților locale și în alte câteva orașe din țară. Un moment cheie pentru mobilizarea comunității a avut loc tot în anul 2016: anunțarea pentru anul 2018 a referendumului pentru redefinirea familiei în Constituție ca uniune strictă între o femeie și un bărbat. Energizați de perspectiva sumbră a referendumului și de discursul intolerant coagulat de acesta, unii membri ai comunității LGBTQ+ din alte orașe din țară au răspuns apelului la autoorganizare. Referendumul nu a trecut din lipsă de cvorum, și chiar dacă acel pericol a trecut, au rămas active ONG-uri sau grupuri informale care apără interesele comunității în multe orașe din țară: Timișoara, Cluj, Iași, Brașov, Sibiu.

În ciuda rezultatului îmbucurător de la referendum și a coagulării societății civile și în afara Bucureștiului, România este într-o poziție geopolitică și culturală delicată, "pe falia dintre Est și Vest", în cuvintele unui activist din comunitate. În continuare, există îngrijorare că România va urma modelul iliberal al unor vecini din Europa de Est, cum ar fi Ungaria, Polonia sau Croația, și nu cel al unei mai mari deschideri și incluziuni specific țărilor vestice.

ACTORI

INSTITUȚII PUBLICE

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Președintele este șeful puterii executive în România și are, de asemenea, rolul de mediator între instituțiile statului și între stat și societate. Tema drepturilor persoanelor LGBTQ+ nu a fost tratată cu importanță de niciunul dintre cei patru șefi de stat postdecembriști ai României. În timp ce Președintele Ion Iliescu nu a avut nici o poziție publică pe subiect, președinții Constantinescu, Băsescu și Iohannis au avut câteva poziții izolate antidiscriminare legate de acest grup. O intervenție notabilă a Administrației Prezidențiale pe acest subiect a fost sesizarea Curții Constituționale în 2020 cu privire la legea care ar fi interzis discuții despre identitatea de gen în învățământul formal.

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

Parlamentul României este organul legislativ al țării, instituția unde se propun și se votează legile. Parlamentul poate vota legislația care să influențeze drepturile și viața persoanelor LGBTQ+. Mai mult, Parlamentul României are obligația de a transpune în legislația românească directivele Uniunii Europene. În ceea ce privește drepturile fundamentale, cel mai important tratat este Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnată de România în 1993 în urma dobândirii calității de membru în Consiliul Europei. Ca membru al Uniunii Europene, România este obligată să respecte Carta Drepturilor Uniunii Europene cât și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene. Cu toate acestea, pe tema drepturilor comunității LGBTQ+, parlamentul român întârzie să propună și să voteze legi în acord cu deciziile Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) cu privire la dreptul de ședere al partenerilor legali de același sex ai cetățenilor UE, încălcând astfel dreptul comunitar. Pe tema parteneriatului civil Parlamentul a respins de-a lungul anului numeroase propuneri legislative de parteneriat civil.

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor, adică stabilește dacă legile contestate la Curtea Constituțională se aliniază cu principiile Constituției și cu legislația Uniunii Europene. În 2018, Curtea Constituțională a urmat decizia CJUE (Curtii de Justiție a Uniunii Europene) și a admis sesizarea cuplului Coman-Hamilton, stabilind că persoanele căsătorite de același sex ar trebui să aibă dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul țării, dacă una dintre ele este cetățean UE. În 2020 Curtea Constituțională a declarat neconstituțională legea votată de Parlament care ar fi interzis discuțiile despre identitatea de gen în școli.

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII (CNCD)

CNCD a fost înființat în 2001 ca urmare a obligației României de a avea o structură responsabilă pentru aplicarea normelor Uniunii Europene în materie de nediscriminare. CNCD este autoritatea de stat în domeniul nediscriminării, instituție autonomă sub control parlamentar. Ea trebuie să vegheze asupra nediscriminării în raport cu legislația internă și tratatele internaționale. În atribuțiile sale intră promovarea nediscriminării, medierea conflictelor și sancționarea comportamentului discriminatoriu prin investigarea și soluționarea plângerilor. Cooperează cu ONG-uri din domeniul drepturilor omului, iar împreună cu ONG-urile dedicate drepturilor LGBTQ+ a redactat un proiect de Lege privind parteneriatul civil (care nu a fost votat în parlament).

JUDECĂTORIILE

În cazul în care, în urma unui act de discriminare, victimele doresc plata unor despăgubiri sau revenirea la situația anterioară faptei discriminatorii, acestea trebuie să deschidă un proces în primă instanță, adică la judecătorie. La judecătorie ajung și unele fapte mai grave săvârșite împotriva persoanelor LGBTQ+, motivate de intoleranță, care sunt anchetate ca infracțiuni sau ca infracțiuni motivate de ură. Tot la judecătorie ajung și persoanele trans care

doresc schimbarea mențiunii privind genul în actele de stare civilă, adică doresc să parcurgă tranziția juridică. Acestea trebuie să deschidă un proces împotriva Direcției de Evidență a Persoanelor la judecătoria din raza domiciliului lor și să aducă dovezi că trăiesc conform genului asumat.

GUVERNUL

Guvernul reprezintă puterea executivă în România, alături de Președinte. Guvernul aprobă strategii, politici și programe administrative pentru a-și îndeplini programul de guvernare. Pe domenii specifice, politica guvernamentală este realizată de ministere, iar un minister important în ceea ce privește grupurile vulnerabile este Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse. În subordinea lui sunt câteva instituții care sunt dedicate unor categorii specifice de grupuri defavorizate, ca de exemplu ANES - Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați sau ANPD - Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități. Problemele grupului LGBTQ+ nu sunt asumate de nicio structură a guvernului și nu există în momentul de față o strategie, politici publice sau programe de finanțare care să le fie dedicate. Prin comparație, în alte țări europene structurile de guvern dedicate egalității de șanse au programe și strategii dedicate grupului LGBTQ+ (de exemplu, în Marea Britanie guvernul și-a asumat un plan de acțiune LGBT Action Plan: Improving the Lives of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender People, elaborat în urma unei consultări naționale adresată tuturor celor care se identifică ca parte din acest grup).

INSTITUTUL DE BOLI INFECȚIOASE "PROF. DR. MATEI BALȘ", COMPARTIMENTUL PENTRU MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA INFECȚIEI HIV/SIDA ÎN ROMÂNIA

Bărbații care au relații sexuale cu alți bărbați sunt una dintre categoriile de risc pentru infectarea cu virusul HIV, alături de deținuții din penitenciare, consumatorii de droguri injectabile și lucrătorii/lucrătoarele sexuale.

Institutul de Boli Infecțioase “Prof. Dr. Matei Balș” publică periodic statisticile la nivel național despre infectarea cu HIV. Într-o vreme, această atribuție revenea Comisiei Naționale de Lupta Anti SIDA, iar site-ul pe care se publică statisticile folosește în continuare un domeniu bazat pe acronimul celei din urmă, cnlas.ro.

PARTIDELE POLITICE

În afară de Uniunea Salvați România (USR), care susține deschis parteneriatul civil și s-a poziționat împotriva Referendumului pentru Familie, partidele politice care au trecut pragul electoral au luat fie o distanță pragmatică (Partidul Național Liberal, Uniunea Democrată Maghiară din România), fie au avut poziții ambivalente și au speculat politic tema (Partidul Social Democrat) sau chiar s-au opus încrâncenat avansării drepturilor acestui grup (Alianța pentru Unirea Românilor). De menționat în acest context este și partidul Noua Dreaptă care își revendică o ideologie fascistă și care militează împotriva persoanelor LGBTQ+, cât și împotriva imigranților sau a romilor. Deși nu a trecut pragul electoral, sunt un grup foarte vizibil, ei organizând an de an contramanifestații în timpul paradelor LGBTQ+.

PRIMĂRIILE

Pentru organizarea marșurilor și a evenimentelor LGBTQ+ este nevoie de avizul primăriilor și, în cazul marșurilor, de punerea la dispoziție de către acestea a jandarmeriei pentru pază. Cu puține excepții, demersurile ONG-urilor LGBTQ+ cu primăriile au fost greoaie, presărate cu piedici. Dacă pentru primul marș din București, din 2005, a fost nevoie de intervenția președintelui Traian Băsescu, chiar și astăzi unele marșuri se aprobă greu, alocându-se zone mai nefrecventate, sau acceptându-se un număr mai mic de participanți. În 2021, primul marș LGBTQ+ din Iași a fost refuzat de primarul Mihai Chirica pe motiv că se suprapune cu un pelerinaj religios și trebuie să țină cont de mesajele miilor de ieșeni care “nu sunt de acord cu mișcarea LGBT”. Acest gest al primarului a încălcat în mod discriminatoriu dreptul comunității la liberă asociere, motiv pentru care asociația Rise Out împreună cu ACCEPT au dat în judecată primarul pentru abuz în serviciu.

INSTITUȚII ALE UNIUNII EUROPENE

Ca stat membru al Uniunii Europene, o mare parte din legislația României vine de la nivel european. Există două tipuri importante de acte legislative care au un impact asupra legislației naționale. Regulamentele sunt acte legislative cu caracter obligatoriu, care trebuie aplicate în toate statele membre. Directivele, în schimb, sunt acte legislative care stabilesc un obiectiv de atins pentru toate statele membre, dar fiecare stat poate decide modul în care va îndeplini obiectivul.

Dacă vorbim de drepturile persoanelor LGBTQ+, o directivă importantă este Directiva 2000/78/EC ce privește egalitatea de tratament pe piața muncii a persoanelor de alte religii, a persoanelor cu handicap, a persoanelor vârstnice sau cu o altă orientare sexuală. Prin ordonanța 37/2000 Guvernul României a stabilit prerogative antidiscriminare mai largi decât ceea ce directiva 2000/78/EC impune țărilor membre. Această ordonanță interzice discriminarea pe bază de orientare sexuală în toate domeniile, nu doar pe piața muncii. Cu toate acestea, avansul legislativ câștigat nu reflectă acceptarea socială și nici atitudinile parlamentarilor. Momentan există numeroase propuneri legislative care urmăresc restrângerea drepturilor comunității. În plus, persoanele LGBTQ+ sunt ținta multiplelor agresiuni care nu sunt sancționate, sau sunt tratate cu indiferență de către stat.

Și hotărârile Curții de Justiție a Uniunii Europene sunt o sursă complementară a dreptului în statele membre, deoarece această instanță europeană asigură interpretarea și aplicarea unitară a dreptului UE și garantează respectarea legislației europene de către toate statele și instituțiile UE. Instanțele europene fac tot mai des trimitere la deciziile CJUE în motivarea deciziilor.

CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE (CJUE)

CJUE este autoritatea judiciară a Uniunii Europene care se asigură că dreptul Uniunii este interpretat și aplicat uniform în toate instituțiile și statele membre ale Uniunii și că se respectă un set fundamental de drepturi pentru toți cetățenii acestor țări. Pe tematica LGBTQ+, Uniunea Europeană nu impune țărilor legalizarea căsătoriilor sau parteneriatului civil între persoanele de același sex. Dar nerecunoașterea căsătoriilor sau uniunilor oficiale într-un stat al Uniunii Europene de către un alt stat al UE conduce la încălcarea unor drepturi a căror respectare este impusă, cum ar fi cel de liberă circulație. Potrivit acestui drept, persoanele care nu sunt cetățeni UE, dar sunt partenerii legali ai unui cetățean UE, trebuie de asemenea, să aibă drept de reședință alături de partenerul lor, în orice stat al UE. În practică, România nu aplică acest drept în cazul partenerilor de același sex, atrăgând o condamnare a CJUE pe acest subiect în cazul Coman și Hamilton. Decizia CJUE a fost confirmată și de Curtea Constituțională a României în 2018, dar Guvernul și Parlamentul nu au făcut încă niciun pas ca să armonizeze aceste decizii cu legislația națională.

PARLAMENTUL EUROPEAN

Parlamentul European este singura instituție care reprezintă direct cetățenii Uniunii Europene și este unul dintre cele trei organe legislative ale Uniunii Europene, alături de Comisia Europeană și Consiliul Uniunii Europene. Deși nu poate iniția propuneri legislative, Parlamentul discută și votează propunerile legislative ale Comisiei, care trebuie aprobate și de Consiliu. Parlamentul European este un puternic susținător al drepturilor LGBTQ+, iar Intergrupul LGBT+ reunește parlamentarii preocupați de drepturile acestui grup. Intergrupul este un partener de dialog pentru societatea civilă din domeniul LGBTQ+ din întreaga Uniune și un susținător al intereselor acesteia.

Prin rezoluții, Parlamentul își exprimă poziția pe diferite subiecte și deși acestea nu au un caracter obligatoriu, sunt recomandări sau apeluri (calls to action) lansate către statele membre pentru a lua măsuri pe un subiect. Rezoluții recente ale parlamentului au vizat teme ca interzicerea terapiei de

conversie, depatologizarea identității trans sau a persoanelor intersex și recomandări de măsuri pentru adresarea infracțiunilor și discursului motivat de ură. Parlamentul cercetează și publică rapoarte pe diferite subiecte. Un raport recent dedicat afirmării drepturilor femeilor în ceea ce privește reproducerea ("raportul Matic") a stârnit numeroase controverse din cauză că nu excludea bărbații trans (adică cei care s-au născut cu organe reproducătoare feminine) de la dreptul la servicii de asistență reproductivă.

COMISIA EUROPEANĂ

Comisia Europeană este una dintre instituțiile cheie ale Uniunii Europene, fiind principalul organ executiv, dar și singurul care poate iniția propuneri legislative. Comisia contribuie la conturarea strategiei globale a UE, propune noi norme și politici europene, monitorizează punerea lor în aplicare și gestionează bugetul UE. În privința discriminării LGBTQ+, un act legislativ important este Directiva 2000/78/CE pentru egalitatea de tratament pe piața muncii, care prevede că orientarea sexuală, printre alte criterii, nu are voie să fie un motiv de discriminare în angajare și tratament inegal la locul de muncă. Deoarece alte domenii cum ar fi accesul la bunuri și servicii, accesul la servicii de sănătate sau protecția socială nu sunt acoperite de această directivă, Comisia a propus în 2008 o directivă orizontală care să reglementeze discriminarea și în celelalte arii de interes, dar este blocată în Consiliu (Consiliul Uniunii Europene) unde este nevoie de votul unanim al tuturor statelor membre.

În 2020 Comisia a aprobat o strategie la nivelul Uniunii care să avanseze incluziunea persoanelor LGBTQ+ (EU LGBTIQ equality strategy 2020-2025). Iar între 2014 și 2020 Comisia a oferit 439.47 milioane de euro pentru granturi și proiecte ale organizațiilor care avansează drepturile LGBTQ+ în țările membre.

AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE (FRA)

FRA este o organizație a Uniunii Europene care analizează felul în care statele membre protejează drepturile cetățenilor prevăzute în Carta Drepturilor Uniunii Europene. Pe lângă monitorizarea legislației din țările membre, agenția realizează periodic sondaje în toate țările pentru a înțelege experiența de zi cu zi a oamenilor în ceea ce privește discriminarea. De exemplu, pe drepturile LGBTQ+ persoanele sunt întrebate dacă se țin de mână pe stradă, dacă vecinii știu de relațiile lor, la ce vârstă și-au făcut coming out-ul, dacă au probleme de sănătate mintală, cum sunt tratați la muncă, dar și alte zeci de întrebări despre realitățile lor de zi cu zi. Apoi comunică aceste date celorlalte instituții ale Uniunii Europene și oferă consultanță cu privire la măsurile care ar trebui luate pentru ca aceste drepturi să fie mai bine protejate și calitatea vieții acestei categorii de persoane să se îmbunătățească.

ORGANIZAȚII INTERGUVERNAMENTALE

CONSILIUL EUROPEI

Consiliul Europei este principala organizație pentru drepturile omului din Europa. Include 47 de state membre, dintre care 28 sunt state membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au aderat la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput pentru a proteja drepturile omului, democrația și statul de drept. România a devenit membră a Consiliul Europei și a semnat Convenția în 1993. Pe lângă semnarea convenției, statele membre aderă la diferite tratate pentru protejarea unor categorii specifice de drepturi (de exemplu: nediscriminare în educație). Calitatea de membru în Consiliul Europei a unei țări deschide pentru cetățenii ei calea petițiilor la Curtea Europeană a Drepturilor Omului

atunci când consideră că drepturile protejate de Convenție le-au fost încălcate de statul de care aparțin. De reținut: Consiliul Europei nu este o instituție a Uniunii Europene, deși este des confundată cu Consiliul Uniunii Europene sau cu Consiliul European.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI (CEDO)

CEDO este instituția prin care se monitorizează dacă țările care au semnat Convenția Europeană pentru Drepturile Omului își respectă angajamentele. Este curtea de justiție în fața căreia cetățenii din statele membre ale Consiliului Europei se pot adresa dacă consideră că unul dintre drepturile protejate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încălcat. Deși Convenția nu face referire directă la orientarea sexuală sau identitate de gen, jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului stabilește fără echivoc că discriminarea pe bază de orientare sexuală sau identitate de gen nu este permisă. CEDO poate analiza un caz doar dacă toate căile de atac dintr-o țară au fost epuizate. În majoritatea cazurilor CEDO a legat discriminarea pe bază de orientare sexuală sau identitate de gen de violarea dreptului la viață privată și, tot mai mult în ultima vreme, la viața de familie.

În materie de drepturi LGBTQ+, statul român a pierdut mai multe procese importante la CEDO. Unul este legat de tranziția juridică a persoanelor trans, unde CEDO a condamnat în 2021 lipsa unor proceduri clare pentru acest proces, situație care îi expune pe cei care vor să-și schimbe mențiunea privind sexul la decizii arbitrare și cerințe abuzive, cum ar fi realizarea unor operații costisitoare și invazive asupra organelor genitale, încălcând dreptul la viață privată sau integritatea fizică. Deși decizia CEDO nu a avut încă urmări la nivel instituțional, membrii din comunitate spun că i-a determinat pe mulți judecători să renunțe la a mai pretinde aceste operații.

Alte decizii importante luate de CEDO sunt legate de felul cum statul a tratat și investigat infracțiunile și discursul motivat de ură. Una este în cazul M.C. și A.C. în care câțiva tineri au fost bătuți în metrou în București pentru că au participat la Pride. CEDO a stabilit că autoritățile române nu au tratat cu

seriozitate cazul. Alt caz important pentru comunitatea LGBTQ+ soluționat la CEDO este legat de o proiecție a unui film LGBTQ+ la Muzeul Țăranului Român care a fost întreruptă de protestatari cu discursuri homofobe care au afisat icoane, steaguri și pancarte anti LGBTQ+. Jandarmeria a jucat mai degrabă un rol pasiv la acest eveniment, iar CEDO a stabilit că prin neimplicarea jandarmeriei, statul a încălcat dreptul la nediscriminare, demnitate umană și întrunire pașnică. În 2021, 21 cupluri de același sex din România au dat statul român în judecată la CEDO pentru că nu li se recunoaște dreptul la viața de familie, prin lipsa unui cadru legal pentru parteneriatul civil, fiind cel mai mare efort coordonat împotriva unui stat la nivel CEDO pentru recunoașterea familiilor LGBT .

ORGANIZAȚII NEGUVERNAMENTALE INTERNAȚIONALE

ILGA-EUROPA

ILGA - Europa este filiala europeană a organizației internaționale ILGA -International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association. Este un grup de advocacy care apără interesele persoanelor LGBTQ+. Asociația are rol consultativ în Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite și statut participativ în Consiliul Europei. Din 2001 este finanțată de Uniunea Europeană și are biroul la Bruxelles. Ea oferă finanțare și training organizațiilor LGBTQ+ din Europa. Publică anual Rainbow Europe, un raport comparativ al situației și vieții persoanelor LGBTQ+ în toate țările europene, acoperind teme ca discriminarea, recunoașterea dreptului la familie, infracțiuni motivate de ură, recunoașterea genului, libertatea de asociere și legile de azil politic. Colaborează pe proiecte cu ONG-urile din sfera LGBTQ+, pe care ocazional le și finanțează. În 2021, România se afla pe locul 38 din cele 49 de țări membre ale Consiliului Europei, iar pe spectrul dintre violare

flagrantă a drepturilor și egalitate totală se afla categoric la stânga, undeva sub 20%. Malta, în contrast este la 94%, Marea Britanie la 64%, Franța la 57%.

AMNESTY INTERNATIONAL

Organizație internațională din domeniul drepturilor omului, Amnesty International atrage atenția asupra încălcării drepturilor omului în diferite țări și militează pentru respectarea tratatelor internaționale. Prin campaniile sale, încearcă să mobilizeze opinia publică pentru a pune presiune pe guvernele care încalcă drepturile omului. În România, Amnesty Internațional a pus presiune pentru eliberarea prin decret prezidențial a handbalistei Mariana Cetiner, ultima femeie condamnată în România sub Articolul 200, articol sub care relațiile dintre persoane de același sex erau pedepsite cu închisoarea între 2 și 5 ani.

TRANSGENDER EUROPE (TGEU)

TGEU este o rețea de organizații care promovează drepturile persoanelor trans și luptă împotriva discriminării acestora. Monitorizează și colectează date despre asasinarea persoanelor transgender în lume și realizează un index al țărilor în Europa și Asia Centrală și de Est în ceea ce privește drepturile acestora. Este unul din colaboratorii ONG-urilor LGBTQ+ pe problematica trans.

ORGANISATION INTERSEX INTERNATIONAL EUROPE (OII EUROPE)

Oii Europe este organizația europeană principală care promovează drepturile persoanelor intersex grupând peste 20 de organizații din domeniu. Desfășoară proiecte de cercetare cu privire la nevoile persoanelor intersex, face advocacy și colaborează cu instituțiile Uniunii Europene, Consiliul Europei și guvernele naționale pentru elaborarea de politici publice care să sprijine acest grup.

WORLD PROFESSIONAL ASSOCIATION FOR TRANSGENDER HEALTH (WPATH)

Asociația Profesională Mondială pentru Sănătatea Persoanelor Transgender (World Professional Association for Transgender Health – WPATH) este o organizație internațională care promovează îngrijirea medicală întemeiată pe date științifice, educația, cercetarea, activismul, politicile publice și respectul în domeniul sănătății pentru persoanele transsexuale și transgender. Una dintre principalele funcții ale WPATH este să promoveze cele mai înalte norme de îngrijire medicală individuală prin formularea Standardelor de Îngrijire (SDÎ) pentru sănătatea persoanelor transsexuale, transgender și neconforme cu normele de gen, ghid tradus și în limba română.

ORGANIZAȚII NEGUVERNAMENTALE DIN ROMÂNIA

ACCEPT

ACCEPT este prima organizație neguvernamentală din România care luptă pentru drepturile persoanelor LGBTQ+. A fost înființată la București în 1996, într-un moment când homosexualitatea era încă incriminată în România și se pedepsea cu închisoarea între 1 și 5 ani. În contextul aspirațiilor României de aderare la NATO și UE, activitățile de lobby ale organizației au jucat un rol decisiv în abrogarea Articolului 200 din Codul Penal care incrimina homosexualitatea și în adoptarea unei legislații antidiscriminare inclusive care menționa explicit orientarea sexuală ca unul dintre criteriile de nediscriminare. Din 2004 ACCEPT este organizatorul Bucharest Pride, festivalul anual de promovare a drepturilor LGBTQ+. ACCEPT joacă un rol cheie în reprezentarea juridică a persoanelor LGBTQ+ în instanțele

internaționale, în cazuri de încălcare a drepturilor acestora de către statul român, dar și în instanțele naționale, în cazuri de discriminare și abuz în serviciu. Printre activitățile ACCEPT se mai numără oferirea de consultanță juridică persoanelor trans care doresc să-și schimbe mențiunea privind sexul în actele de stare civilă, cât și consiliere și suport psihologic, organizarea de grupuri de suport și direcționarea către terapeuți și medici LGBTQ+ friendly.

MOZAIQ

Asociația MozaiQ a fost înființată în București în 2016, pe modelul autoorganizării comunității de la firul ierbii. Ca prime direcții, MozaiQ a decis să se implice în dezvoltarea comunităților locale din alte orașe și să fie conectată la nevoile diferitelor subgrupuri, în special cele aflate la intersecția mai multor categorii vulnerabile legate de gen, rasă, etnie, dizabilitate, vârstă. Pentru dezvoltarea comunităților locale, echipa MozaiQ a călătorit prin țară și a organizat evenimente unde a cooptat membri interesați să reprezinte interesele comunităților lor. ONG-uri ca Rise OUT din Iași sau [H]LGBT Brașov au luat naștere ca urmare a acestor eforturi. Mobilizarea împotriva referendumului a fost un tur de forță pentru nou înființata organizație, dar și pentru grupurile locale, iar pericolul iminent a accelerat procesul de învățare și organizare. Astăzi, MozaiQ este o organizație consolidată și un motor de creștere pentru comunitatea LGBTQ+.

TRANSFORM

Înființat în 2013, TRANSform este primul ONG care a luptat pentru drepturile persoanelor trans. Promovează interesele acestui grup prin evenimente de informare publică și oferă suport și consiliere persoanelor trans de toate genurile. A avut o colaborare strânsă cu asociația ACCEPT pentru consiliere juridică legată de tranziție sau discriminare dar și consiliere psihologică.

TRANSCORE

TransCore este un grup de inițiativă din București format în 2020 de către persoane trans și non-binare. Printre multe alte informații practice pe care le oferă comunității, TransCore a publicat ghidul informal de tranziție medicală de masculinizare.

IDENTITY.EDUCATION

Este prima organizație LGBTQ+ din zona de vest a țării, care a început să țină primele evenimente în 2018. În 2019 a fost organizat primul festival PRIDE TM în Timișoara care a găzduit și o conferință pe tematica drepturilor omului și parteneriatului civil și un show informativ despre viața și tranziția persoanelor trans. Organizația a ținut o conferință pe relația medic-pacient LGBTQ+, a oferit suport financiar membrilor comunității puși în dificultate pe perioada pandemiei și organizează numeroase evenimente artistice și culturale, printre care festivalul anual PRIDE TM.

EQUIVOX

EquiVox este o a doua organizație LGBTQ+ înființată în Timișoara care organizează evenimente culturale dar și cu caracter social, colectează donații și lansează evenimente de susținere a membrilor comunității aflați în dificultate. Promovează cultura queer și are o puternică orientare politică de stânga, susține solidaritatea cu categoriile cele mai dezavantajate și dorește să ofere o atenție aparte membrilor comunității aflați la intersecția mai multor grupuri vulnerabile.

RISE OUT

Rise OUT este un ONG din Iași dedicat drepturilor LGBTQ+. A început ca grup informal în 2016 prin eforturile membrilor MozaiQ de a crea comunități în alte orașe. Rise OUT organizează evenimente pentru comunitate și oferă consiliere psihologică și juridică membrilor săi. În 2021 Rise OUT a organizat la Iași primul marș Pride din oraș.

PRIDE ROMÂNIA

PRIDE Romania este o asociație LGBTQ+ din Cluj care se implică activ în dezvoltarea comunității locale prin campanii, evenimente și informare. Împreună cu grupul de inițiativă Queer Sisterhood a organizat festivalul și marșul Cluj Pride.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE (CRJ)

Centrul de Resurse Juridice (CRJ) este o organizație neguvernamentală, înființată în anul 1998 de către Fundația pentru o Societate Deschisă, ale cărei activități promovează respectarea drepturilor omului, a egalității de șanse și accesul la justiție. CRJ este unul dintre partenerii constanți ai ONG-urilor din sfera LGBTQ+, oferind consultanță pe antidiscriminare și accesul la justiție. Proiecte notabile recente sunt studii pe fenomenul discriminării în educație, cu focus pe elevii romi și LGBTQ+ dar și pe discriminarea celor care se află la intersecția mai multor categorii vulnerabile.

ACTEDO

ACTEDO, cu sediul în Cluj-Napoca, este un ONG care apară și promovează drepturile omului și care oferă asistență pentru cazuri de discriminare prin avocați care lucrează pro-bono. O parte dintre organizațiile intervievate au menționat că au apelat la ACTEDO pentru a ajuta membrii comunității în cazuri de discriminare motivate de statutul HIV sau concedieri abuzive. Avocații avansează dosare în instanță dar și ajută reclamanții cu sesizări la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

COALIȚIA ANTIDISCRIMINARE

Coaliția antidiscriminare este o structură informală formată din zece organizații active în domeniul drepturilor omului în România. Prin activități de lobby și advocacy a avut un rol cheie în aprobarea O.G. 137/2000 care prevede sancționarea tuturor formelor de discriminare, inclusiv pe bază de orientare sexuală.

COALIȚIA PENTRU FAMILIE (CPF)

Coaliția pentru Familie este o asociație formată din aproximativ 30 de organizații neguvernamentale care promovează familia tradițională și alte valori conservatoare cum ar fi interzicerea avortului, nerecunoașterea altor orientări sexuale sau identități de gen, descurajarea concubinajului și încurajarea căsătoriilor. În 2016 Coaliția a strâns trei milioane de semnături pentru organizarea unui referendum pentru a modifica definiția familiei în Constituție, astfel încât termenul soți să fie înlocuit cu femeie și bărbat. (Referendumul a avut loc în octombrie 2018 și nu a atins cvorumul de 30%). Deși coaliția afirmă că este neafiliată religios, o parte dintre asociațiile membre sunt legate de grupări religioase neoprotestante sau de Biserica Ortodoxă Română. Cu toate că aceștia susțin că militează pentru protejarea valorilor tradiționale românești, ea face de fapt parte dintr-o mișcare conservatoare globală care are în conducere organizații creștine de lobby din SUA (Liberty Counsel și Alliance Defending Freedom). După pierderea luptei împotriva legiferării căsătoriilor între persoane de același sex în SUA, acestea se implică în campanii similare în Africa și Europa de Est.

FEDERAȚIA NAȚIONALĂ A ASOCIAȚIILOR DE PĂRINȚI (FNAP-IP)

FNAP-IP s-a înființat în 2005 și constituie "platforma-suport" pentru asociațiile, consiliile reprezentative și comitetele de părinți din învățământul preuniversitar. Participă la ședințele Comisiei de Dialog Social ale Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS). FNAP-IP se implică în analiza și dezbaterile propunerilor legislative, având un rol consultativ important. În 2018, MECTS a retras Strategia Națională de Educație Parentală, din cauza criticilor aduse de federație felului în care a fost definită familia în acest document strategic.

SENS POZITIV

Asociația Sens Pozitiv oferă sprijin persoanelor infectate cu HIV și le furnizează acestora medicamente atunci când au loc întreruperi de disponibilitate în spitale. Este important de știut în acest context că statul este singurul furnizor autorizat să distribuie medicamente celor seropozitivi. Se estimează că medicamentele unui singur pacient costă între 500 și 1000 de euro pe lună, statul asumându-și obligația de a le oferi gratuit tuturor bolnavilor, ele negăsindu-se niciunde pe piață. Sens Pozitiv le primește ca donații din străinătate și acoperă parțial necesarul atunci când în spitale au loc întreruperi.

ROMANIAN DIVERSITY CHAMBER OF COMMERCE (RDCC)

RDCC este o organizație non-profit fondată în 2020 care promovează principiile diversității și incluziunii în companii. Funcționează pe modelul unei camere de comerț, iar firmele membre beneficiază de resurse, evenimente de informare și networking, traininguri de bune practici în domeniul incluziunii și o platformă de discuție cu alți actori interesați de acest subiect. Majoritatea membrilor sunt companii multinaționale.

ALȚI ACTORI

CULTELE RELIGIOASE

Reprezentanții majorității cultelor religioase (ortodoxe, catolice, neoprotestante) reprezintă o voce critică atât împotriva manifestațiilor comunității cât și împotriva propunerilor de a extinde drepturile acestui grup. Între 1994, când România a semnat aderarea la Convenția Europeană a Drepturilor Omului și până în 2001, Biserica Ortodoxă Română s-a opus vehement dezincriminării homosexualității și a dorit organizarea unui referendum pe acest subiect în locul unei decizii politice. Bisericile s-au opus tuturor propunerilor legislative pentru parteneriat civil și adoptă o atitudine

critică față de subiectul homosexualității. Au susținut referendumul din 2018 pentru redefinirea familiei în Constituție și au îndemnat activ enoriașii să iasă la vot. Cât despre identitatea trans, o consideră rezultanta unui curent corupt de gândire venit din Vest, la care se referă prin transgender(ism) sau ideologia de gen și susțin inițiativele de interzicere a discuțiilor despre identitatea de gen sau eliminarea educației sexuale în școli.

MASS MEDIA

Un studiu recent al asociației ACCEPT relevă că majoritatea românilor nu cunosc pe nimeni din comunitatea LGBTQ+, iar felul cum aceste persoane sunt percepute este puternic influențat de felul cum sunt portretizate în media.

AMBASADELE

La începutul anilor 1990 ambasadele au jucat un rol important în coagularea unei societăți civile dedicată drepturilor LGBTQ+, dar au și pus presiune diplomatică pentru abrogarea articolului 200. Câteva ambasade cum ar fi Ambasada Olandei, Ambasada SUA sau Ambasada Suediei se remarcă drept susținători constanți ai comunității, fiind parteneri sau sponsori în unele proiecte.

COMPANII

Câteva companii multinaționale s-au remarcat ca fiind interesate de incluziunea LGBTQ+, prin participarea la Pride și la marșuri și intrarea într-un dialog cu ONG-urile din sector pentru grupuri de lucru, traininguri și un târg de joburi dedicat comunității. Printre ele amintim IBM, Accenture, Oracle. IKEA este o companie care se declară deschis un aliat al comunității LGBTQ+. IKEA a arborat steagul LGBTQ+ în București de ziua internațională împotriva homofobiei (IDAHOT), gest care a fost destul de contestat public. IKEA România, prin Fundația Comunitară București, finanțează proiectul

TRANScendent, organizat de MozaiQ, dedicat incluziunii persoanelor trans pe piața muncii. Prin acest proiect IKEA a oferit și internshipuri cu posibilități de angajare persoanelor trans.

ACRONIMUL

LGBT e un acronim care a început să fie folosit în anii '90 pentru a face referire la femeile lesbiene, bărbații gay sau homosexuali, persoanele bisexuale și persoanele trans. Cu toate că astăzi diversitatea de orientări sexuale și a identității de gen nu se încadrează în aceste patru categorii, de multe ori acronimul este folosit de publicul larg ca termen umbrelă pentru a se referi la toate persoanele care au orientări sexuale și identități de gen diferite de norma heterosexuală și cisgender (cisgender înseamnă că sexul biologic corespunde cu identitatea de gen). În timp, semnul plus a fost adăugat acestui acronim pentru a surprinde această diversitate, iar în ultima vreme multe persoane, dar și instituții folosesc LGBTI, LGBTQI+, LGBTQIA+ pentru a fi mai inclusive și pentru a spori vizibilitatea unor noi grupuri identitare. "I"-ul vine de intersex și reprezintă persoanele care au caracteristici biologice sexuale specifice ambelor sexe. "Q" reprezintă persoanele queer, un termen umbrelă pentru o diversitate de orientări sexuale și identității de gen, care nu se înscriu în heterosexualitate sau cisgender. "A"-ul simbolizează persoanele asexuale, adică cele care nu simt deloc atracție sexuală. Acronimul folosit mai variază în funcție de public și de scopul comunicării.

Dacă activiștii sau cei care creează servicii pentru comunitate folosesc cea mai lungă variantă pentru a fi cât mai inclusiv, organizațiile naționale și internaționale folosesc variante mai scurte pentru a surprinde grupurile pentru care se conturează politici publice dedicate. Consiliul Europei, cea mai mare instituție europeană de drepturile omului, cât și ILGA, organizația europeană care reprezintă această comunitate s-au oprit asupra acronimului LGBTI. "I"-ul a fost inclus ca recunoaștere a persoanelor intersex.

TERMENI

O bună explicitare în limba română a termenilor specifici tematicii LGBTQ+ pentru publicul larg se poate găsi în "Abecedarul de antidiscriminare", proiect al Centrului de Resurse Juridice. Iată mai jos o serie de termeni definiți pentru o mai bună înțelegere a prezentului raport.

Orientarea sexuală se referă la genul persoanelor de care cineva este atras fizic și romantic. Persoanele care se simt atrase fizic și romantic de sexul opus se numesc **heterosexuale**. Alte persoane însă sunt atrase sexual și romantic de persoane de același gen sau mai multe genuri. Bărbații care sunt atrași de alți bărbați se numesc **gay/homosexuali**, iar femeile care sunt atrase de alte femei se numesc **lesbiene**. Persoanele care sunt atrase și de femei și de bărbați se numesc **bisexuale** sau **queer**, dacă sunt atrase de mai multe genuri (vezi mai jos despre genul non-binari). Este posibil ca unele persoane să nu simtă deloc sau foarte rar atracție romantică sau sexuală; acestea se numesc **aromantice sau asexuale**.

Heteronormativitatea este norma socială conform căreia singurul tip de atracție acceptabil este între genuri opuse. Această normă poate da naștere la dezgust, dezaprobare și ură față de cei care nu intră în acest tipar, set de reacții care poartă numele de **homofobie**. O dezaprobare mai temperată pe fondul lipsei de normalitate poate fi catalogată ca **heterosexism**.

Identitatea de gen este experiența subiectivă a felului în care cineva își percepe propriul gen. Genul cu care se identifică majoritatea oamenilor coincide cu sexul atribuit la naștere. Acestor persoane li se spune cisgen (sau cisgender sau simplu cis), cis fiind un cuvânt latin care înseamnă "de aceeași parte". Dacă la persoanele cis identificarea genului cu sexul biologic este firească și de la sine înțeleasă, la persoanele transgender (transgen sau simplu, trans) această identificare lipsește și asta aduce după sine multe frământări, căutări interioare și sentimentul de inadecvare.

O **femeie trans** este o persoană care se identifică femeie, deși la naștere a fost considerată bărbat, iar un **bărbat trans** este o persoană care se identifică bărbat, deși la naștere a fost considerat femeie. De foarte multe ori neconcordanța între sexul biologic și percepția propriului gen se resimte de la

o vârstă foarte fragedă, iar câteodată ea este conștientizată mai târziu în viață. Vârsta adolescenței este îndeosebi dificilă pentru tinerii trans deoarece corpul lor se masculinizează sau feminizează, dobândește caracteristici sexuale străine felului cum își percep genul. Iar creșterea sânilor pentru un băiat trans, de exemplu, sau îngroșarea vocii în cazul unei fete trans accentuează sentimentul de disociere față de corpul lor. Acest sentiment care creează multă suferință psihică poartă numele de disforie de gen. Pentru că societatea și chiar unii medici văd această incongruență ca o afecțiune sau o “boală”, persoanele trans au fost puternic stigmatizate. Trebuie știut însă că Organizația Mondială a Sănătății a scos în 2019 identitatea trans de pe lista tulburărilor psihice.

Ușurința cu care cei mai mulți oameni se identifică cu genul atribuit la naștere, dar și faptul că persoanele trans nu sunt foarte vizibile, îi face pe mulți oameni să presupună că identificarea cu sexul biologic este singura realitate posibilă și naturală. Așadar, ei consideră că nu pot să existe decât două genuri, femei și bărbați, și este foarte clar căruia grup cineva aparține. Conform glosarului de termeni ILGA Europe, cumulul atitudinilor, părerilor și comportamentelor personale și culturale negative asupra persoanelor trans, bazat pe prejudecăți, dezgust, frică sau ură, se numește **transfobie**. Foarte multe persoane care descoperă că se identifică cu alt gen, doresc să treacă printr-un proces de tranziție, care este de mai multe feluri, în funcție de aspectele vieții pe care le implică. Multe persoane trans aleg să treacă prin una, mai multe sau toate tipurile de tranziție, adesea în ordinea de mai jos.

Tranziția socială este faza în care o persoană trans începe să se prezinte în familie și în cercul apropiat de prieteni și mai apoi la muncă și în cercul social mai larg conform genului cu care se identifică. Tranziția socială implică de regulă schimbarea prenumelui cu unul potrivit genului, rugămintea ca ceilalți să i se adreseze cu noul pronume și schimbarea felului în care își exprimă identitatea de gen prin haine, păr, accesorii.

Tranziția medicală implică tratamentul de substituție hormonală (HRT – Hormone Replacement Therapy) cu testosteron la bărbații trans (care determina îngroșarea vocii, creșterea masei musculare) și estrogen la femeile

trans (care determină netezirea pielii, creșterea sânilor) și intervențiile chirurgicale de aliniere a anatomiei unei persoane trans cu genul acesteia.

Tranziția administrativă presupune modificarea prenumelui în acte.

Procedura schimbării de nume pe cale administrativă este reglementată de OG nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice, aprobată prin Legea nr. 323/2003. Persoana care solicită schimbarea numelui pe cale administrativă va depune o cerere la serviciul public comunitar de evidență a persoanelor, serviciu aflat în subordinea consiliului local al comunei, orașului, municipiului în a cărui raza teritorială își are domiciliul. Această procedură trebuie să fie întemeiată și este disponibilă pentru oricine face dovada unuia dintr-o listă de "cazuri întemeiate de schimbare a numelui". Schimbarea prenumelui cu un prenume specific sexului opus celui din buletin se poate face doar pentru a corecta o greșeală și anume dacă "prenumele purtat este specific sexului opus" sau "când persoanei i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească". Prenumele se poate schimba într-unul specific sexului opus abia după ce un judecător a aprobat schimbarea mențiunii cu privire la sex în toate actele de stare civilă. Pentru că tranziția juridică este ultima etapă și una greu accesibilă, multe persoanele trans recurg la schimbarea prenumelui pe cale administrativă într-un prenume unisex (de exemplu: Dani), care este acceptat în orice condiții dacă persoana face dovada că îl folosește și este cunoscută sub acest prenume.

Tranziția juridică presupune modificarea datelor din actele de stare civilă (certificat de naștere), astfel încât acestea să reflecte identitatea de gen asumată. Aceste schimbări se pot realiza în urma deschiderii unui proces civil în instanță împotriva Consiliului Local (deoarece acesta răspunde de evidența populației), în care persoana transgen trebuie să aducă cât mai multe dovezi că trăiește conform genului asumat. Dacă va câștiga, i se va schimba markerul de sex din buletin, conform cu genul asumat.

Este important de știut că sexul biologic pe baza căruia se atribuie genul la naștere este în unele cazuri mai greu de stabilit și nu toată lumea se încadrează clar în una din cele două categorii: masculin sau feminin. Sexul biologic al unei persoane este determinat de mai multe elemente:

cromozomul (xx -cel feminin, xy- cel masculin), hormonii (estrogenul sau testosteronul responsabil pentru caracteristicile sexuale secundare), caracteristici sexuale secundare (păr facial și corporal, sâni, voce), organele reproducătoare interne (ovare, uter, testicule), aparatul sexual extern (penis, vulvă).

După naștere, sexul este stabilit pe baza unui singur element: organele sexuale externe (penis sau vulvă). Dar cromozomii pot să nu corespundă cu organele sexuale externe, iar organele reproducătoare să nu corespundă cu caracteristicile sexuale secundare (de exemplu, o persoană poate avea și penis și sâni). Conform Organizației Internaționale Intersex din Europa, 1 din 200 de persoane pot avea variațiuni ale caracteristicilor sexuale, iar aceste persoane, numite intersex, sunt adesea supuse unor operații de "corecție" a corpului, pentru a le încadra în unul din cele două sexe.

Non-binar sau genderqueer este un termen ce descrie o persoană care nu se identifică cu nici unul dintre cele două genuri. Când vine vorba de adresare, multor persoane non-binare nu le place să li se facă referire prin pronumele "el/ea", sau să folosească adjectivele declinate după gen (de exemplu: frumos/frumoasă). Adăugarea literei x la finalul adjectivelor a devenit o practică comună în cercurile mai inclusive și pe care multe persoane non-binare o preferă (de exemplu: se folosește o variantă neutră a adjectivului frumosx). Se poartă discuții pentru introducerea unei variante neutre a pronumelui, una dintre propuneri fiind "es". În limba engleză este deja o practică comună folosirea pronumelui la plural "they/them", dar fiindcă în română pluralul este oricum declinat ("ei/ele"), folosirea acestuia nu a fost o soluție. Trebuie menționat că multe persoane care se consideră non-binare, preferă totuși să fie adresate cu "el" sau "ea" sau ambele, așa că cel mai bine este să fie întrebate care este modul de adresare dorit. Pentru că în lumea anglo-saxonă, tot mai multe persoane se identifică ca non-binare, presupunerea genului unei persoane doar după nume sau înfățișare nu mai este atât de subînțeleasă. Așa că, în multe cercuri mai progresive și persoanele binare își anunță de la început pronumele preferat atunci când se prezintă.

PROBLEME

PROBLEME GENERALE

LIPSA EGALITĂȚII ÎN DREPTURI PENTRU PERSOANELE LGBTQ+

În majoritatea țărilor din Uniunea Europeană se pot oficia căsătorii sau încheia parteneriate civile între persoane de același sex. Căsătoria cuplurilor de același sex a fost legalizată în Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Luxemburg, Malta, Olanda, Portugalia, Spania, Suedia. Parteneriatul civil a fost legalizat în Austria, Croația, Cipru, Cehia, Estonia, Franța, Grecia, Ungaria, Italia, Luxemburg, Olanda și Slovenia. În schimb, Bulgaria, Croația, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia și Slovacia au definit căsătoria în constituție ca fiind posibilă doar între o femeie și un bărbat. Similar celorlalte țări din Europa Centrală și de Est care au interzis prin constituție căsătoriile între persoane de același sex, în România a avut loc un referendum în 2018 pentru a înscrie această condiție în Constituție, dar referendumul a fost invalidat din lipsă de cvorum. Această condiție este înscrisă oricum în Codul Civil care stipulează din 2009 că este posibilă doar căsătoria între femei și bărbați.

Imposibilitatea de a-și oficializa relațiile pune multe cupluri în situații dezavantajoase față de celelalte familii. Acestea nu pot lua credite împreună, nu se pot moșteni, nu pot adopta copii, nu beneficiază de protecție socială de pe urma partenerilor ca un cuplu heterosexual.

Există o mare presiune de la nivel european pentru recunoașterea parteneriatului civil și au fost depuse numeroase inițiative legislative și în România, dar până acum toate au fost respinse de Parlament. România nu recunoaște nici căsătoriile sau parteneriatele încheiate în alte țări ale Uniunii Europene și din această cauză Codul Civil din România este în conflict cu dreptul Uniunii. Ca să ilustrăm, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a hotărât în 2018 că statul român încalcă dreptul european de liberă mișcare atunci când nu permite partenerilor legali ai unor cetățeni români să aibă reședința în România. Chiar și Curtea Constituțională a României (CCR) a

confirmat decizia CJUE în același an, stabilind că România ar trebui să recunoască parteneriatele încheiate în altă țară UE în ceea ce privește libera circulație. Cu toate acestea, timp de trei ani ambele decizii au fost ignorate de puterea executivă, legislativă și judecătorească din România. Ca urmare, în 2021, 21 de cupluri de același sex din România, susținute de organizația ACCEPT au dat România în judecată la CEDO pentru lipsa unei legislații pentru parteneriatul civil.

În ceea ce privește dreptul de reprezentare a partenerului în contexte medicale, o lege mai nou introdusă, Legea nr. 150/2019 pentru completarea art. 1 din Legea drepturilor pacientului nr. 46/2003, face acest lucru posibil pentru partenerii de același sex, cât și pentru alte categorii de relații personale. Legea furnizează un mecanism prin care partenerul de același sex poate obține drepturi de vizită în spital și de luare a deciziilor dacă este desemnat ca reprezentant legal în fața unui notar public.

PERSOANELE LGBTQ+ DE LA INTERSECȚIA MAI MULTOR CATEGORII DEFAVORIZATE SUNT ÎN MOD SPECIAL VULNERABILE

Există multe stereotipuri legate de persoanele LGBTQ+. Conform unuia dintre ele, a fi gay sau trans este un fenomen vestit, iar membrii acestei comunități locuiesc în orașe unde sunt tolerate aceste manifestări libertine. Este adevărat că multe persoane LGBTQ+ migrează la oraș pentru a găsi cercuri mai tolerante, unde beneficiază de suport din partea ONG-urilor și a comunităților deja formate și în care își pot trăi identitatea în mod asumat. Dar foarte multe persoane nu au ajuns încă să facă parte din aceste bule, iar izolarea este extrem de mare pentru un grup invizibil de persoane aflate în categorii socio-economice și demografice dezavantajate. Dacă vorbim de incluziunea persoanelor LGBTQ+ o atenție specială trebuie îndreptată spre cele care se afla la intersecția mai multor grupuri vulnerabile, pentru care statutul LGBTQ+ este un factor în plus la unul sau mai multe aspecte ale identității care-i marginalizează, aspecte precum cele de mai jos dar nu numai:

Etnie: minoritățile etnice, în special romii LGBTQ+ sunt dezavantajați ca membri ai unui grup puternic stigmatizat și discriminat în România. Statutul LGBTQ+ îi marginalizează de cele mai multe ori și în interiorul propriei comunități.

Dizabilitate: deși numeroase, persoanele cu dizabilități sunt în general invizibile la noi în țară din cauză că statul nu le-a asigurat infrastructura și sprijinul necesare ca să participe în mod egal la viața publică. Această lipsă de participare face ca accesul la informații, la alți membri ai comunității și întâlnirea unui partener să fie în mod special dificile pentru aceștia.

Vârsta: cei care au trăit în comunism când homosexualitatea era incriminată în România nu au putut fi deschiși în legătură cu acest subiect și nu sunt nici azi. ONG-urile precizează că persoanele peste 40 de ani nu vin la evenimente și sunt un grup la care este greu de ajuns. Ne imaginăm un grad mai mare de izolare în rândul persoanelor vârstnice și o resemnare că se mai poate schimba ceva pentru ei.

Zona geografică: persoanele LGBTQ+ care trăiesc în zona rurală se confruntă cu mai multe prejudecăți, într-un mediu unde predomină o mentalitate conservatoare, influențată de religie, tradiție și cutume. Pentru ei este mai greu să-și înțeleagă și asume identitatea și să fie acceptați de ceilalți. Multe persoane LGBTQ+ din zona rurală sau orașe mici migrează spre orașe mai mari în căutarea unui mediu mai tolerant.

Statut HIV: deși suferă de o afecțiune cronică tratabilă care nu le mai afectează speranța de viață sub tratamentul corect, persoanele LGBTQ+ infectate cu HIV se lovesc de un nivel foarte mare de stigmă. Precizăm că, dintre toate grupurile care formează comunitatea LGBTQ+, **persoanele trans** se confruntă cu o provocare cu totul aparte. În timp ce orientarea sexuală este un aspect privat care poate fi ascuns față de cei care nu inspiră siguranță, persoanele trans sunt de mult ori expuse judecății celorlalți de fiecare dată când ies în public. Identitatea trans intersectată cu alți factori ca cei de mai sus pun aceste persoane într-o situație deosebit de precară.

O MARE PARTE DINTRE ROMÂNII AU CREDINȚE ȘI ATITUDINI HOMOFUBE ȘI TRANSFOBE

În urma Eurobarometrului 493, sondajul realizat la nivelul întregii Uniuni Europene în 2019, a reieșit că 64% din respondenții europeni s-ar simți confortabil cu o persoană LGBT în funcții politice și 55% s-ar simți confortabil dacă copilul lor ar fi într-o relație cu o persoană de același sex. Spre deosebire de această medie europeană în România doar 26% dintre români s-ar simți confortabil cu persoane homosexuale în funcții publice și doar 21% s-ar simți confortabil dacă copilul lor ar fi într-o relație cu o persoană de același sex.

Conform sondajelor realizate de FRA (European Agency for Fundamental Rights) pentru statele membre UE, în România 84% dintre persoanele LGBTQ+ evită des sau întotdeauna să se țină de mână pe stradă și doar 25% sunt deschise des sau întotdeauna în legătură cu orientarea sau identitatea lor sexuală (media UE este de 47%). Și studiile realizate pe plan intern confirmă această lipsă de acceptare. CNCD (Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării) raportează că 70% nu ar avea încredere în persoanele LGBTQ+, 59% nu ar accepta ca acestea să le fie rude, 37% colegi de muncă și 17% nu ar fi de acord ca acestea să locuiască în România.

Motivele cel mai des invocate sunt că nu e ceva "natural", că homosexualitatea sau a fi trans sunt boli, sau că reprezintă comportamente promiscue și deviante, o libertate scăpată de sub control. Alții se declară mai "toleranți", acceptând că "fiecare poate face ce vrea la el acasă", cât timp nu se expune, nu dă niște modele greșite tinerilor și nu cere recunoașterea legală a drepturilor. În această logică acordarea unor drepturi egale ar constitui încălcarea drepturilor majorității, privarea celor din urmă de normalitate. Părerea Mihaelei Rădulescu, care a fost și amendată de CNCD, o persoană publică și fostă prezentatoare TV, pe blogul ei ilustrează poziția multor români: „Cred că o atitudine normală ar fi să nu-i deranjăm cu nimic pe cei care aleg să fie gay, adică homosexuali, dar nici ei pe noi, vizual vorbind. Adică, dacă ei și-ar face treaba între patru pereți, fără să mai și afișeze, sfidător, o «iubire» pensată, rujată, efeminată și de neînțeles între doi purtători de penis. Tot normal mi s-ar părea ca drepturile unei minorități să fie respectate în egală măsură cu drepturile unei majorități. ”

MINORITĂȚILE SEXUALE SUNT UNA DINTRE TEMELE PRINCIPALE DE ATAC ALE VALULUI POLITIC CONSERVATOR DIN EUROPA

Alegerile parlamentare din decembrie 2020 au marcat intrarea în Parlament a unui nou partid de extremă dreapta, Alianța pentru Unirea Românilor (AUR), animat de valori foarte conservatoare. Acesta susține familiile compuse exclusiv din femei și bărbați, refuză să accepte alte orientări sexuale sau identități de gen care sunt, din punctul lor de vedere, rezultatul unei ideologii impuse de țările vestice. Conform manifestului partidului: „Doctrina A.U.R. consideră că ideologia de gen este o aberație teoretică care descinde din oficina actuală a activiștilor neomarxiști. Așa cum un organism nu se poate păstra în viață decît dacă își conservă sănătatea celulelor, tot astfel o națiune nu are șanse de supraviețuire decît dacă își cultivă tiparul clasic al familiei obișnuite. Căsătoria nu poate avea drept formulă primordială decît perechea alcătuită dintr-un bărbat și o femeie.”

Poziția AUR justifică și intensifică intoleranța față de persoanele LGBTQ+, în special în rândul părții din populație care este mai religioasă și conservatoare. Acest partid are legături strânse cu Coaliția pentru Familie, o asociație formată din aproximativ 30 de organizații neguvernamentale care promovează familia tradițională și alte valori conservatoare cum ar fi interzicerea avortului, nerecunoașterea altor orientări sexuale sau identității de gen, descurajarea concubinajului și încurajarea căsătoriilor. În 2016 Coaliția a strâns trei milioane de semnături pentru organizarea unui referendum pentru a modifica definiția familiei în Constituție, astfel încât termenul soți să fie înlocuit cu femeie și bărbat (Referendumul a avut loc în octombrie 2018 și nu a atins cvorumul de 30%).

Unul dintre activiștii din comunitate remarcă faptul că în ultimii ani, în urma afirmării tot mai puternice a acestui curent conservator, politicienii aliați ai comunității par să fi făcut un pas în spate, sunt mai puțin vizibili: “Ce ar mai fi de observat la contextul post 2018, pe partea legislativă este ca avem un parlament mai puțin progresist. Avem mai mulți conservatori în toate

partidele, avem un partid de extremă dreapta, ceea ce scade șansele eforturilor de lobby. Avem proiecte legislative care stagnează și cu mici șanse de a fi votate. Există proiecte de legi homofobe și transfobe pornite și de grupuri de parlamentari neoprotestanți sau conservatori sau inițiative cetățenești." Într-adevăr, deși o lege votată de Parlament care ar fi interzis discuția despre identitatea de gen în școli a fost declarată neconstituțională, îngrădirea discursului public pe subiecte LGBTQ+ se bucură de inițiative recurente în parlament. Recent, o propunere legislativă înaintată de UDMR care restricționează o abordare pozitivă a temelor LGBTQ+ în spațiul public, după modelul Ungariei, a trecut de Senat și așteaptă o decizie în Camera Deputaților.

ATITUDINILE HOMOFUBE ȘI TRANSFOBE SUNT FOARTE COMUNE ÎN RÂNDUL POLITICIENILOR ȘI REPREZENTANȚILOR INSTITUȚIILOR DE STAT.

Parlamentarii români preferă să încalce dreptul european decât să voteze parteneriatul civil sau să recunoască cuplurile oficiate în alte țări ale Uniunii. Prejudecățile dar și lipsa de înțelegere față de identitatea trans la cel mai înalt nivel sunt ilustrate prin faptul că în iunie 2020 Senatul a adoptat o lege care interzice orice referire la identitatea de gen în educația formală. Departe de a fi apărați împotriva discriminării, prin această lege se consideră ilegală existența acestui grup. Deși legea a fost declarată neconstituțională de Curtea Constituțională, ea a legitimat multă intoleranță împotriva persoanelor trans.

Orientarea sexuală a fost deseori folosită ca armă politică în luptele electorale. De exemplu, în august 2020, în timpul alegerilor pentru primarul Bucureștiului, Cozmin Gușă, candidat la funcție din partea Partidului Social Democrat, a încercat să-și discrediteze adversarul politic, Nicușor Dan, susținând că este homosexual. Cu o altă ocazie, Gușă a declarat că „persoanele cu orientare homo sau bisexuală nu ar fi corespunzătoare în posturi de conducere politico-administrativă”.

Homofobia, transfobia sau atitudinile heterosexiste sunt larg prezente și la nivel de administrație publică. Există numeroase exemple de refuzuri de cooperare cu această comunitate în ce privește aprobarea conferințelor, evenimentelor, a marșurilor sau a-i pune la dispoziție resurse sau spații. Dacă la primul eveniment Pride din București, în 2005, a fost necesară intervenția președintelui Traian Băsescu pentru ca acesta să aibă loc, în 2021 primarul Iașiului, Mihai Chirica, a refuzat să semneze aprobarea organizării paradei care fusese deja aprobată de Consiliul Local, pe motiv că se suprapune cu un pelerinaj religios și trebuie să țină cont de mesajele miilor de ieșeni care "nu sunt de acord cu mișcarea LGBT". Acest gest al primarului a încălcat în mod discriminatoriu dreptul comunității la liberă asociere, motiv pentru care asociația Rise Out împreună cu ACCEPT l-au dat în judecată pentru abuz în serviciu.

În alte cazuri, instituțiile publice au refuzat găzduirea unor evenimente care abordau aceste teme justificând motive explicit discriminatorii, cum a fost cazul Casei de Cultură din Vrancea care a retras spațiul pentru un eveniment al Consiliului Elevilor pe motiv că era invitat un bărbat trans (Patrick Brăila). Chiar și când sunt aprobate, marșurile sunt de multe ori avizate pentru un număr restrâns de participanți sau în zone nefrecventate ale orașului. Restricțiile impuse ca măsuri împotriva răspândirii virusului SARS Cov-2, în timpul pandemiei, au evidențiat dublul standard pe care autoritățile îl practică atunci când este vorba de evenimente religioase. În aceste cazuri, se ignoră adesea limitele de participare care se aplică altor evenimente și alte măsuri de siguranță cu privire la răspândirea virusului.

LIPSA DE REPREZENTARE A PERSOANELOR LGBTQ+ ÎN SPAȚIUL PUBLIC

Frica de a fi respinse, discriminate sau de a rata oportunități profesionale le face pe persoanele LGBTQ+ din România să nu fie deschise cu privire la acest aspect al vieții lor. Ultimul sondaj al Agenției pentru Drepturi Fundamentale (FRA) arată că doar puțin peste 30% dintre persoanele din România sunt deschise des sau întotdeauna cu privire la orientarea sexuală. Această lipsă de deschidere se reflectă și la nivelul de reprezentare publică. Nu există

niciun un politician sau altă persoană cunoscută la scară largă care să facă parte în mod asumat din vreunul dintre grupurile LGBTQ+.

Dar lipsa de reprezentare se simte și la nivelul interacțiunilor de zi cu zi. O cercetare a asociației ACCEPT arată că doar aproximativ 20% dintre români cunosc pe cineva LGBTQ+. În condițiile în care se presupune că cel puțin între 5% și 10% din orice populație e LGBTQ+, lipsa de deschidere creează falsa impresie că aceste persoane sunt foarte puține, întărind ideea de fenomen străin și descurajându-i pe mulți să se deschidă.

Lipsa de deschidere și implicit de reprezentare este o oportunitate pierdută în ceea ce privește gradul de acceptare, deoarece se consideră că a cunoaște o persoană din comunitate este un mod eficient prin care oamenii își schimbă atitudinile pe această temă. În SUA, din anii 1970 până în 2016 când s-a legalizat căsătoria între persoanele de același sex la nivel federal, gradul de acceptare pe acest subiect a crescut de 5 ori, ajungând la peste 80%. În acest context, se presupune că numărul mare de persoane care s-au deschis în legătură cu orientarea lor și faptul că a devenit tot mai comun ca toată lumea să cunoască pe cineva LGBTQ+ a avut o influență semnificativă. Studiile actuale mai indică faptul că oficializarea relațiilor de același sex (parteneriate civile, dar mai ales căsătoria) este, dincolo de un indicator al atitudinilor publice pe subiect, un factor care influențează pozitiv gradul de acceptare, conferind pe lângă o legitimitate legală și una socială acestor cupluri. Din păcate, reversul acestei situații este că interzicerea căsătoriilor pentru cuplurile de același sex pare să influențeze în mod negativ toleranța populației față de acest grup.

Este totuși încurajator că un număr mare de vedete (artiști și influenceri) au fost implicate în campanii de susținere a comunității LGBTQ+. Exemple de campanii cu impact sunt "Iubirea nu se votează" organizată de asociația MozaiQ cu ocazia referendumului. Alt proiect recent de creștere a vizibilității care a ajuns la mulți tineri este campania de coming out organizată de ACCEPT "Come out with me".

MULTE PERSOANE LGBTQ+ PĂRĂSESC ORAȘUL NATAL SAU CHIAȚARA

Un fenomen greu de cuantificat, dar care presupunem că este destul de răspândit este migrația persoanelor LGBTQ+ în două valuri: de la sate și orașe mici spre cele câteva orașe mai mari sau București, sau părăsirea definitivă a țării. Frica de fi deschiși în legătură cu statutul LGBTQ+, lipsa de acceptare atunci când se deschid, dificultăți în a-și găsi un partener le face pe multe persoane din zona rurală sau din orașe mici să migreze spre orașe mai mari unde pot găsi cercuri mai tolerante și un sistem de suport, chiar dacă această acceptare se rezumă de multe ori la niște bule sociale. Mai departe, nevoia de a avea relația recunoscută de stat, dar și dorința de a duce o viață liniștită, legitimă în ochii societății, fără nevoia de a se justifica, sunt o parte din motivele care îi fac pe românii LGBTQ+ să părăsească mai departe țara, de cele mai multe ori spre țări vestice, unde pot forma o familie cu partenerul și unde statutul LGBTQ+ face parte din normalitate. Nu se știe câți români părăsesc țara din acest motiv și nici ce procent din persoanele LGBTQ+ fac asta, dar din interviurile derulate în comunitate, fenomenul nu este neglijabil. Un raport al Open for Business, o coaliție globală de companii care susțin practicile incluzive, tratează implicațiile economice ale neincluziunii persoanelor LGBTQ+ în Europa Centrală și de Est și evaluează în particular și cazul României. Raportul menționează migrația persoanelor LGBTQ+ ca un cost important de oportunitate pentru economia țării, pe lângă faptul că România este evitată ca reședință de către persoane LGBTQ+ din alte țări, dar și de unele firme internaționale.

PERSOANELE LGBTQ+ NU SUNT LUATE ÎN CALCUL CA GRUP VULNERABIL LA NIVEL INSTITUȚIONAL

Cu toate că prin prin OG 137/2000 discriminarea pe bază de orientare sexuală este interzisă, protecția persoanelor LGBTQ+ a fost acoperită mai mult la nivel formal, fiind una dintre condițiile pentru intrarea României în UE. Această protecție nu a fost confirmată printr-o preocupare reală pentru acest grup la nivelul instituțiilor statului. În timp ce altor grupuri le este

recunoscut statutul de grup vulnerabil (romi, persoane cu dizabilități, femei), de obicei prin crearea unei instituții dedicate în subordinea Guvernului, grupul LGBTQ+ nu doar că nu are o structură dedicată în administrație, dar incluziunea LGBTQ+ nu este inclusă pe agenda niciunui minister. Prin urmare, nici nu există planuri de acțiune naționale sau politici care să abordeze situația persoanelor LGBTQ+ și discriminarea acestora. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este cel care sancționează puținele sesizări formulate și care este un partener de dialog pentru ONG-uri.

Totodată, nu se colectează date despre persoanele LGBTQ+, aceasta fiind o condiție esențială pentru a fundamenta orice propunere de politici publice. Majoritatea studiilor pe această temă sunt realizate tot de ONG-uri. Printre singurele statistici care urmăresc grupul persoanelor de altă orientare sexuală făcute de o instituție a statului sunt rapoartele CNCD, unde sunt contorizate sesizările pentru discriminare pe bază de orientare sexuală. Deși există mecanismul raportării la CNCD, numărul mic de rapoartări în contextul în care procentul de români cu atitudini homofobe este mult peste media europeană indică cel mai probabil atât lipsa de încredere în instituțiile statului cât și faptul că persoanele LGBTQ+ nu-și cunosc drepturile dar nici mecanismele de raportare.

Pe lângă lipsa unei strategii naționale, există probleme specifice legate de lipsa de incluziune și discriminare în fiecare sector (sănătate, educație, justiție, acces la bunuri și servicii și piața muncii), unde ar fi binevenite strategii sectoriale dar, și mai specific, politici la nivel de instituții. Problemele și nevoile persoanelor LGBTQ+ nu sunt adresate în formarea medicilor sau a asistenților sociali, a profesorilor, a personalului din justiție și din alte instituții publice. Conform activiștilor, la nivel național, regional sau local, autoritățile nu au încă nici o relație constructivă concretă cu comunitatea. Toate nevoile acestor grupuri vulnerabile cad pe umerii puținelor ONG-uri dedicate din București și câteva orașe mai mari.

COMUNITATEA LGBTQ+ DIN ROMÂNIA NU-ȘI CUNOAȘTE TRECUTUL, NU ARE MODELE ȘI REPERE

Persoane LGBTQ+ au existat dintotdeauna în România, dar istoria lor e puțin consemnată. Pentru că relațiile homosexuale au constituit fapt penal până în 2001, persoanele cu altă orientare sexuală decât cea heterosexuală au fost forțate să se ascundă cu totul ca să nu-și piardă libertatea. Deși existau comunități chiar și în comunism și chiar locuri speciale de întâlnire, acestea erau ferite de ochiul public și așadar, pentru aproape toți românii, este ca și cum această comunitate nu ar fi existat. Există câteva inițiative de recuperare a acestei istorii, dintre care amintim proiectul Homoistorii al lui Florin Buhuceanu, antologia de povestiri "Un spațiu doar al nostru" adunată de Luca Istodor, proiecte ca Luna Istoriei LGBTQIA+, Arhiva Queer a lui Adrian Păun Newell, Triumf Amiria. Muzeul Culturii Queer, un proiect MozaiQ.

O consecință a acestei reprimări este că persoanele care au prins acele vremuri nu trăiesc deschis nici azi. Prin urmare persoanele LGBTQ+ mai tinere care doresc să-și construiască o viață alături de un partener nu au repere, modele, nu știu ce înseamnă o relație non-heterosexuală pe termen lung. Un cuplu intervievat, care a plecat din România în Franța, au relatat că acolo au văzut cum se poate îmbătrâni într-o relație gay și au primit sfaturi deschise de la cupluri mai în vârstă. În plus, găsesc aceste teme discutate în media, în spațiul public, la fel cum sunt cele care vizează cuplurile heterosexuale.

Pe lângă lipsa unor cupluri mai în vârstă, în afara orașelor mai mari nu sunt reprezentate nici cuplurile tinere. În timp ce există o evidentă lipsă de reprezentare în manifestările culturale, în artă, literatură, filme, persoanele din comunitate au nevoie să fie expuse la povești în care să se regăsească.

PERSOANELE BISEXUALE SUNT MARGINALIZATE ATÂT ÎN AFARA CÂT ȘI ÎN INTERIORUL COMUNITĂȚII LGBTQ+

Deși își revendică o literă distinctă în acronimul LGBTQ+, persoanele bisexuale au un statut oarecum marginal în comunitate. Chiar dacă preferința sexuală pentru ambele sexe este o posibilitate reală, orientarea bisexuală este pusă la îndoială de cei cu atitudini heteronormative cât și de membrii comunității. Există două tipuri principale de prejudecăți legate de acest grup: de pe partea heteronormativă se presupune că e vorba doar de o curiozitate excesivă sau că aceste persoane sunt pur și simplu mai promiscue. Pe de altă parte, în cadrul celorlalte grupuri ale comunității LGBTQ+, de multe ori așteptarea este ca faza de bisexualitate să fie doar un pas intermediar spre recunoașterea atracției unice pentru același sex. Ca să-și facă viața mai ușoară, multe persoane bisexuale nu sunt deschise în legătură cu orientarea lor și aleg un partener de sex opus. Totuși, problemele emoționale cu care acestea se confruntă au un specific aparte și studiile internaționale arată că incidența depresiei în acest grup, chiar și raportată la comunitatea LGBTQ+, este foarte mare.

ACCESUL LA SĂNĂTATE

MUȚI TINERI LGBTQ+ SE SIMT EXTREM DE IZOLAȚI, NU MAI CUNOSC PE NIMENI CA EI ȘI NU ȘTIU ÎN CE TERMENI SĂ ÎȘI DESCRIE EXPERIENȚA

Pentru că nici sistemul educațional, nici majoritatea familiilor din România nu adresează deloc teme legate de identitatea de gen sau orientarea sexuală, mulți tineri nu au acces la informații despre problemele cu care se confruntă ei și nu au cu cine vorbi despre ele. Mulți consideră că problema lor este unică și că este ceva fundamental greșit cu ei. Izolarea este cu atât mare mare în cazul celor care locuiesc în orașe mici sau în mediul rural și fac parte și din alte categorii defavorizate.

În plus, pandemia a accentuat izolarea pentru majoritatea tinerilor. Mulți tineri au stat acasă, începând din martie 2020 cu părinții într-un mediu în care nu erau out sau nu erau în siguranță. Această izolare a dus la accentuarea problemelor psihice, a depresiilor sau a anxietății.

Factori ca abuzul emoțional și de multe ori fizic de la școală, lipsa informațiilor necesare autoînțelegerii, lipsa sprijinului din partea părinților și a profesorilor îi țin pe acești copii într-o perioadă extinsă de izolare, alienare și sănătate psihică precară. Situația în care se află întârzie foarte mult procesul de coming-out (de acceptare a orientării sau a identității față de ei înșiși și față de ceilalți), lasă traume adânci și deschide calea depresiilor. Una dintre primele nevoi pe care persoanele LGBTQ+ o exprimă față de ONG-uri este cea de suport psihologic. Listele de terapeuți LGBTQ+ friendly sunt o resursă foarte importantă în comunitate, iar grupurile periodice de suport reprezintă un stâlp în activitatea organizațiilor.

În București și alte orașe mai mari totuși situația poate fi diferită pentru tineri. Cei care vorbesc bine engleza au acces la informații și la modele culturale în care a fi LGBTQ+ e ceva normal. Ajung să-și înțeleagă experiența mult mai ușor să-și asume una din identitățile LGBTQ+ mult mai repede, față de ei înșiși, dar și față de prieteni sau părinți. Deși primele reacții nu sunt pozitive de obicei, unii părinți ajung să-i înțeleagă și chiar să-i susțină pe copii. Există tot mai multe situații în care părinți (de obicei ai tinerilor trans) abordează organizațiile LGBTQ+ pentru ajutor în a înțelege cu ce se confruntă copiii lor și cum îi pot ajuta.

INCIDENȚA DEPRESIEI ȘI A ALTOR TULBURĂRI MINTALE ESTE MAI MARE ÎN RÂNDUL PERSOANELOR LGBTQ+, IAR SUPORTUL PSIHOLOGIC ESTE FOARTE PUȚIN ACCESIBIL

Izolarea, lipsa de înțelegere a propriilor trăiri, bullying-ul din școli, neacceptarea de către familie afectează profund sănătatea mintală a persoanelor LGBTQ+ în copilărie, adolescență și chiar în viața de adult. De aceea, atunci când se formează o comunitate, una dintre primele activități este întocmirea pe bază de recomandări a unei liste de terapeuți LGBTQ+

friendly. Trebuie menționat că există atitudini negative și în rândul psihologilor și psihiatrilor (deși mai puțin decât în rândul celorlalte profesii) și foarte mulți nu au experiență în a lucra cu aceste grupuri. Tinerii sunt extrem de vulnerabili pentru ca ei depind de familie pentru suport emoțional dar și financiar. Ei ar avea nevoie din adolescență de un psihoterapeut care să-i înțeleagă, dar depind de banii și de inițiativa părinților ca să acceseze unul. De aceea, tinerii LGBTQ+ nu au acces la servicii de consiliere decât atunci când devin independenți financiar.

În rândul persoanelor trans, problema este deosebit de gravă, studiile internaționale indicând că, în funcție de țară, între 20% și 50% încearcă la un moment dat să-și ia viața. Adolescenții trans sunt extrem de vulnerabili, iar deschiderea către părinți îi pune pe unii în situații foarte delicate: de a fi respinși de către aceștia, de a fi duși la preoți sau psihologi care încearcă să-i vindece, sau chiar de a fi dați afară din casă.

EXISTĂ FOARTE PUȚINI MEDICI DESCHIȘI ȘI FAMILIARIZAȚI CU PROBLEMELE SPECIFICE PERSOANELOR LGBTQ+

Problemele de sănătate specifice persoanelor LGBTQ+ nu sunt adresate la niciun nivel în formarea medicilor. Pe lângă aceasta, reflectând atitudinea populației generale, unii medici au atitudini homofobe și transfobe cu sau fără voință. Deși persoanele trans care doresc să treacă prin tranziția medicală resimt cel mai acut lipsa specialiștilor deschiși la nevoile lor și celelalte grupuri LGBTQ+ sunt dezavantajate în interacțiunea cu medicii. Ei simt că nu pot fi deschiși despre orientarea sexuală de teamă că ar fi judecați. De asemenea, mulți medici presupun relații heterosexuale și întrebă explicit despre partenerul de sex opus. Conversațiile despre orientarea sexuală pot fi deosebit de inconfortabile la ginecolog, la urolog, la dermatolog, infecționist, medic de familie și pacienții preferă să nu dea aceste informații, deși de multe ori ar ajuta din punct de vedere clinic. În acest context, multe organizații strâng baze de date cu medici care respectă persoanele LGBTQ+ și sunt deschiși să învețe despre nevoile lor.

O nevoie aparte vizează specialiștii în sănătate mintală (psihoterapeuți și psihiatri) familiarizați cu problemele specifice tinerilor LGBTQ+, care să îi valideze și să îi trateze cu respect. O altă nevoie stringentă este cea de specialiști (endocrinologi, chirurghi) care să asiste persoanele trans în tranziția medicală. Și în acest caz persoanele trans se confruntă cu lipsa experienței și dezaprobarea acestora, dar și cu lipsa protocoalelor medicale, care-i face pe mulți medici să evite în totalitate acest domeniu, din prudență.

ACCESUL LA EDUCAȚIE

ELEVII LGBTQ+ SE CONFRUNTĂ CU UN NIVEL RIDICAT DE BULLYING ÎN ȘCOLI

Asociația ACCEPT a publicat în 2017 cercetarea "Un liceu sigur pentru toți" care a pus la dispoziția autorităților, dar și a publicului larg, date care arată "experiențele liceenilor LGBT, dar și percepțiile tinerilor non-LGBT despre aceștia". În ceea ce privește persoanele LGBT:

96% consideră că termenii homosexual și lesbiană sunt folosiți cu sens negativ;

71% din elevii LGBT consideră că tinerii din comunitate nu sunt în siguranță la școală, mai ales din punct de vedere emoțional;

61% dintre elevii LGBT au fost victime sau martori ai unei agresiuni;

65% dintre elevii LGBT și aliații lor spun că profesorii fac remarci cu caracter homofob la ore.

Este unanim recunoscut că bullying-ul în școli este o realitate de zi cu zi pentru foarte mulți tineri LGBTQ+. Gesturile sau mersul prea feminin al unor băieți gay sunt repede observate de colegi și devin motiv de umilire și agresiune. Multe persoane LGBTQ+ spun că nici nu au început să-și chestioneze orientarea sexuală când alți copii încep să-i umilească. Fenomenul este similar și chiar accentuat pentru copiii trans, atunci când felul în care își exprimă genul nu corespunde cu normele sociale.

Pe lângă rușine și vină apare atunci homofobia sau transfobia internalizată. Ei își neagă și reprimă sentimentele și încearcă să-și modifice comportamentul pentru a trece neobservați. Bullying-ul poate duce la izolare și la depresie, acești copii evitând tot mai des școala ca să scape de comportamentul abuziv.

PROFESORII NU SUNT INSTRUIȚI DESPRE REALITĂȚILE ȘI NEVOILE ELEVILOR LGBTQ+.

Personalul școlar nu este pregătit să identifice și să ofere sprijin tinerilor LGBTQ+. Ei sunt la fel de neinformați pe această temă ca restul populației și foarte mulți au atitudini homofobe sau transfobe. Chiar și cei care au atitudini mai tolerante sunt stânjeniți să abordeze teme LGBTQ+ și multora le este frică să deschidă subiecte care sunt nepopulare cu părinții. Când apar situații de bullying, cei mai mulți nu știu să intervină. Asociația ACCEPT a oferit formare pentru profesorii dornici să învețe despre combaterea bullying-ului și a discriminării LGBTQ+ în școală.

Lipsa de inițiere a profesorilor în problematica LGBTQ+ contribuie la perpetuarea unui mediu în general neinclusiv în școlile din România. Acest mediu ostil nu-i afectează doar pe elevi, ci afectează și personalul LGBTQ+ din învățământ, de pildă înșiși profesorii care fac parte din acest grup. Faptul că nu cunoaștem dascăli LGBTQ+ nu atestă inexistența lor, ci mai degrabă faptul că sunt profund invizibili. Putem presupune că intoleranța colegilor și mai ales a părinților îi face pe majoritatea profesorilor LGBTQ+ să nu fie deschiși pe acest subiect. Un lucru este însă sigur, învățământul românesc nu este prietenos nici cu elevii nici cu profesorii LGBTQ+.

CURRICULUMUL ȘCOLAR NU INCLUDE TEMATICA LGBTQ+

Conform raportului Centrului de Resurse Juridice (CRJ) pe tema discriminării persoanelor LGBTQ+ în educație "numai un procent de 25% dintre elevi spun că profesorii vorbesc uneori (rar) despre sexualitate și orientare sexuală. Orele de curs la care se vorbește despre sexualitate sunt psihologia, dirigenția, biologia sau religia. În cele mai multe cazuri în care elevii descriu modul în care se vorbește despre sexualitate și orientare sexuală, aceștia menționează atitudinile negative ale profesorilor. De asemenea, mulți elevi menționează și stânjeneala ori jena pe care o simt din partea profesorilor atunci când vine vorba despre sexualitate."

Tot din raportul CRJ aflăm că educația pentru sănătate este singura disciplină, opțională de altfel, unde este menționată orientarea sexuală în programa școlară, pentru nivelul de liceu. În anul școlar 2018-2019, aproximativ 140.000 de elevi au beneficiat de disciplina opțională „Educație pentru sănătate”, clasele I-XII - reprezentând cam 5% din numărul total al elevilor. Acest număr a scăzut cu aproximativ jumătate față de anii anteriori, mai precis anul școlar 2016- 2017, când aproximativ 250.000 de elevi au beneficiat de acest opțional. Raportul CRJ mai spune și că, atunci când nu există un ghidaj cu privire la predarea acestei teme, școlile și profesorii neglijează de cele mai multe ori tema LGBTQ+.

DIN CAUZA MEDIULUI OSTIL UNII TINERI LGBTQ+ ABANDONEAZĂ ȘCOALA ÎNAINTE DE TERMINAREA LICEULUI

Abandonul școlar este una dintre consecințele extreme ale neincluziunii persoanelor LGBTQ+ în sistemul educațional și problema este cu atât mai prezentă cu cât acestea fac parte și din alte categorii defavorizate. Tinerii LGBTQ+ de etnie romă care se confruntă și cu agresiuni și discriminări pe criteriu rasial și tinerii care locuiesc în zona rurală sau fac parte din familiile cu o situație financiară precară sunt în mod predilect expuși la acest risc. A avea o identitate trans reprezintă un factor de risc ridicat și fetele trans (care au

fost crescute și socializate ca băieți) sunt o categorie în mod special vulnerabilă. Un nivel mai ridicat de agresiune este îndreptat asupra lor atât din partea familiei cât și din partea societății. Multe fete trans care nu au terminat liceul, lipsite de orice formă de suport (din partea familiei sau a statului) ajung să practice munca sexuală ca singură formă de a se susține.

RELAȚIA CU FAMILIA

MULTE PERSOANE LGBTQ+ AU RELAȚII DIFICILE CU PĂRINȚII

Psihologii sunt unanim de acord că dragostea și acceptarea necondiționată a părinților este elementul principal în dezvoltarea armonioasă a copiilor, o condiție pentru stima de sine, pentru legarea relațiilor sănătoase și pentru o viață interioară echilibrată. Din cauza trecutului comunist, când homosexualitatea era incriminată, mulți adulți care au prins acele vremuri nu sunt deloc deschiși la ideea că propriul lor copil ar putea să se abată de la norma cis heterosexuală.

Din cauza dificultății de a aborda această problemă cu familia, mulți tineri LGBTQ+ așteaptă să părăsească căminul părintesc și să fie "pe picioarele lor" înainte să-și facă coming out-ul față de aceștia. Unii își iau toate precauțiile ca atunci când se deschid în fața părinților să fie într-un punct stabil și pe plan emoțional și să aibă un cerc de suport pentru eventualitatea în care părinții vor tăia legăturile cu ei.

Chiar și în cazurile mai fericite în care părinții acceptă (de multe ori neîmpăcați) orientarea sexuală sau identitatea de gen a copilului lor, ei consideră că informația trebuie să rămână în cercul restrâns și preferă s-o țină secret față de familia extinsă sau vecini, cunoștințe. Această atitudine se bazează pe un sentiment de rușine de partea părinților și contribuie la stigma și la sentimentul de neadecvare al persoanelor LGBTQ+.

PĂRINȚII NU AU ACCES LA INFORMAȚII DESPRE TEMATICA LGBTQ+

Majoritatea părinților au crescut într-o perioadă în care diversitatea orientărilor sexuale și a identității de gen erau considerate deviații și erau incriminate. Chiar dacă internetul este plin de informații pe această temă, persoanele care nu cunosc altă limbă decât româna au un acces limitat la aceste informații. Nu există o sursă de informare complexă în limba română cu autoritate pe aceste subiecte. Ei nu găsesc în contextul școlar, la profesori, psihologi sau alți părinți, sprijin în a învăța ce să facă pentru a-și ajuta copilul. ONG-urile LGBTQ+ menționează că sunt tot mai des contactate de părinți care doresc să înțeleagă mai bine prin ce trece copilul lor. Unele organizații chiar au început să organizeze grupuri de suport pentru părinți. În acest conext, este cu atât mai important să existe o strategie de educație parentală incluzivă față de tematica LGBTQ+, care să îi întâmpine pe părinți care au un copil gay, bisexual, lesbiană, trans sau intersex.

PĂRINȚII ACTIVIȘTI CU ATITUDINI CONSERVATOARE BLOCHEAZĂ INTRODUCEREA TEMELOR LGBTQ+ ÎN ȘCOLI

Desprinsă din mișcarea conservatoare ce a dat naștere Coaliției pentru Familie, se remarcă tot mai multe inițiative ale părinților ce se opun abordării tematicii LGBTQ+ sau a educației sexuale în școli. În 2018, la presiunea Federației Naționale a Asociațiilor de Părinți, Ministerul Educației a retras Strategia Națională de Educație Parentală, care propunea ca părinții să facă educație parentală începând din perioada timpurie a dezvoltării copilului. Proiectul își mai propunea să „vină în sprijinul dezvoltării unor principii esențiale ce vizează promovarea drepturilor omului, respectul pentru diversitate și încurajarea egalității de gen”. Această strategie ar fi avut numeroase beneficii pentru părinți din România însă a fost retrasă pe motiv că felul în care a fost definit conceptul de familie în document nu este unul potrivit și anume nu este explicat că este compusă dintr-o femeie și un

bărbat, încurajându-se astfel "ideologia de gen". În contextul în care educație parentală se face deja în țările membre UE, 2.5 milioane de părinți urmau să beneficieze de cursurile de educație parentală în primul an de implementare. În puținele cazuri când se vorbește la școală despre incluziunea persoanelor LGBTQ+, părinții fac plângeri și se opun vehement. Este notabil cazul liceului George Coșbuc unde o serie de activități ce promovau egalitatea persoanelor LGBTQ+ în cadrul unei materii de drepturile omului, au atras intervenția părinților care au inițiat o campanie de denigrare împotriva acestuia în presă și au declanșat o anchetă a Inspectoratului Școlar. Tot la presiunea părinților materia educație sexuală a fost înlocuită cu Educație sanitară și se face doar cu acordul părinților. După cum am văzut mai sus, doar 5% dintre copii au acces la această materie.

ACCESUL PE PIAȚA MUNCII

MULTE PERSOANE LGBTQ+ PREFERĂ SĂ NU-ȘI DEZVĂLUIE ORIENTAREA SEXUALĂ LA LOCUL DE MUNCĂ

Majoritatea persoanelor de orientare non-heterosexuală își țin ascunsă orientarea sexuală la lucru, de frica discriminării și a felului în care le-ar afecta parcursul profesional. Chiar dacă ascunderea orientării sexuale este o opțiune, petrecând atât de mult timp fără a fi deschis pe un subiect intim dar important duce pe termen lung la izolare. Totodată, pe lângă starea de bine, a te simți tu însuși la locul de muncă este un factor cheie în menținerea motivației și a productivității. Pe lângă nerecunoașterea legală a cuplurilor, dificultatea de a fi deschis și cu cei din jurul lor îi determină pe mulți să părăsească țara. Un raport al Open for Business, o coaliție de companii internaționale preocupate de incluziune a estimat costul neincluziunii persoanelor LGBTQ+ în România între 6 și 17 miliarde de lei anual, cost rezultat ca urmare a emigrării, dar și ca urmare a costurilor de oportunitate implicate de firmele care nu investesc în România din cauza climatului neprietenos.

PROBLEME SPECIFICE PERSOANELOR TRANSGENDER

PERSOANELE TRANS SE CONFRUNTĂ CU DISCRIMINARE ȘI BARIERE DE INTRARE PE PIAȚA MUNCII

Un studiu al asociației ACCEPT ale cărui rezultate se pot citi în raportul Trans în România a chestionat experiențele a peste 130 de persoane trans, iar raportul prezintă problemele cu care aceștia se confruntă în majoritatea domeniilor vieții. Cu puținele excepții ale unor companii internaționale unde se respectă măcar formal standardele de incluziune ale țărilor vestice, în companiile din România există un nivel ridicat, de cele mai multe ori explicit, de discriminare. Persoanele trans au în special probleme atunci când markerul de gen și numele din buletin nu corespund cu identitatea și expresia de gen. De multe ori, motivul respingerii este fățiș, angajatorii precizând că nu pot pretinde angajaților să trateze persoana trans altfel decât în acte sugerând o problemă legală, deși nu este cazul. Raportul menționează persoane care au fost date afară atunci când și-au anunțat intenția de tranziție, pe motiv că "nu ar mai fi respectate" de colegi sau i-ar face pe colegi să se simtă inconfortabil.

O altă problemă este că multe persoane trans au abandonat școala înainte de terminarea liceului din cauza neintegrării, a bullying-ului și a lipsei de sprijin din partea familiei. Femeile trans, care au fost crescute și socializate ca băieți, sunt de regulă într-o mai mare măsură victimele abuzurilor și violenței și continuă să fie stigmatizate și după tranziție. Pentru ele accesul la piața muncii este cel mai dificil și multe recurg la munca sexuală pentru a se întreține. Deoarece munca sexuală este criminalizată în România, nu au nicio protecție din partea statului și sunt des victimele abuzului și tâlhăriilor fără ca poliția să intervină. Perioada pandemiei a fost deosebit de dificilă pentru acest grup, distanțarea socială a însemnat dispariția singurului venit, în absența oricărei forme de protecție (cum ar fi șomajul tehnic la restul populației).

ONG-urile au raportat multe solicitări de sprijin din partea mai multor femei trans la risc să rămână fără adăpost. Față de alte categorii în situații similare, adăposturile publice nu sunt o soluție pentru persoanele trans fiindcă nu sunt în siguranță, hărțuirea continuând de regulă și acolo.

O inițiativă demnă de menționat este proiectul TRANScendent coordonat de MozaiQ (realizat cu sprijinul Ikea) care, aflându-se în 2021 la a treia ediție, abordează tema incluziunii persoanelor LGBTQ+ pe piața muncii, cu accent pe persoanele trans. Proiectul urmărește două direcții. Prima se referă la creșterea angajabilității persoanelor trans. Multe din acestea nu au terminat liceul din cauza mediului ostil și lipsei de sprijin familial și se află într-o situație socio-economică precară. Ele sunt ajutate cu training și consiliere pentru a aborda piața muncii (cu scrierea de CV-uri și scrisori de intenție, căutare de joburi și sfaturi pentru interviuri). În cadrul aceluiași proiect a fost publicat și un ghid al persoanelor trans pe piața muncii, iar a doua direcție urmărită este atragerea companiilor în crearea de oportunități pentru persoanele trans, și susținerea acestor organizații în a crea niște practici de recrutare și medii de lucru mai inclusive. În acest sens a fost publicat un ghid pentru angajatorii care vor să fie sensibili la nevoile persoanelor cu identități de gen care nu se conformează normelor tradiționale. MozaiQ a încheiat parteneriate cu câteva companii multinaționale pentru primirea persoanelor trans în internshipuri și o altă acțiune a proiectului TRANScendent, dedicată comunității largi LGBTQ+ este organizarea unui târg de joburi adresat acestora, numit Unicorns at Work, unde au participat firme interesate să creeze medii inclusive, unde membrii acestei comunități se pot simți deschiși și în siguranță.

O altă inițiativă notabilă este înființarea în 2020 a Romanian Diversity Chamber of Commerce, care funcționează pe modelul unei camere de comerț, și este o platformă pentru companiile membre în care pot purta discuții și schimba bune practici pe tema incluziunii și a diversității. Toți membrii sunt companii multinaționale, multe dintre care sunt deja sensibile la acest subiect. Asociația oferă și evenimente de networking, training-uri și a încheiat chiar un task-force pe tema incluziunii LGBTQ+ în care unele dintre companiile membre au dorit să se implice (Accenture, EBRD, Dentons, ING, IBM, Ikea, HP, Heineken, Google). Asociația MozaiQ a menționat câteva companii mari care s-au arătat interesate de atragerea comunității LGBTQ+, pentru câteva organizând chiar traininguri de creștere a incluziunii: IBM,

Societe Generale, Kiwi Finance, Amber Studios, Oracle, Google, Adobe, Amazon (Iași). MozaiQ mai organizează bianual evenimentul Rainbow Breakfasts, eveniment de networking pentru companiile interesate de o mai bună incluziune a persoanelor LGBTQ+.

PROCEDURA JURIDICĂ DE SCHIMBARE A GENULUI PENTRU PERSOANELE TRANS ESTE NECLARĂ ȘI DĂ NAȘTERE LA ABUZURI ȘI DECIZII ARBITRARE

Tranziția juridică, adică schimbarea markerului de gen în documentele oficiale este de regulă printre ultimii pași ai tranziției după ce tranziția socială și de cele mai multe ori cea medicală au avut loc. Procedura destinată persoanelor transgender este diferită de cea care se aplică pentru restul populației care își schimbă actele, deoarece acestea dintâi nu trebuie doar să se prezinte la oficiile de evidența a populației, ci trebuie să o dea în judecată adresându-se instanțelor de judecată pe raza cărora își au domiciliul și să prezinte „dovezi” că aparțin genului cu care se identifică.

Deoarece nu există reguli și o procedură clară, decizia este la latitudinea fiecărui judecător în parte. În aceste condiții, un judecător poate respinge cererea de modificare a datelor din documente indiferent de argumentele cazului. Similar, un alt judecător poate să condiționeze tranziția juridică de cea medicală (atât hormonală, cât și chirurgicală) fără a ține cont de eventualitatea în care persoana transgender implicată nu își dorește tranziția medicală (parțială sau totală) sau nu o poate parcurge din motive de sănătate sau financiare.

În martie 2021 Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO) a condamnat România pentru că nu are o procedură legală specifică pentru a facilita schimbarea actelor de stare civilă pentru persoanele transgender. Practic CEDO spune că statul român pune o povară prea mare asupra persoanelor transgender prin proceduri legale de recunoaștere a identității de gen care duc la un sentiment de vulnerabilitate, umilință și anxietate. Din interviurile derulate cu activiști din domeniu, această decizie a influențat felul în care se desfășoară acum procesele, deciziile pozitive dându-se mai ușor.

PERSOANELE TRANS NU AU ACCES LA O TRANZIȚIE MEDICALĂ SIGURĂ ȘI ACCESIBILĂ

Tranziția medicală presupune alinierea la nivel fizic a identității de gen cu caracteristicile sexuale specifice. La femeile trans aceasta presupune în principal tratamentul cu estrogen, construcția sânilor, alte operații de feminizare a feței și câteodată construcția organelor genitale. La bărbații trans vorbim de tratamentul cu testosteron, înlăturarea sânilor (dubla mastectomie) și în unele cazuri construcția penisului. Accesul persoanelor trans la o tranziție medicală sigură și adecvată este restricționat de lipsa specialiștilor, lipsa hormonilor din farmacii și nedecontarea serviciilor și a tratamentelor.

O prima barieră în calea unei tranziții medicale sigure și accesibile ține de faptul că procedurile de schimbare de sex pentru persoanele trans nu sunt abordate în formarea medicilor în România și nu există programe ulterioare de formare. Mulți medici nu doresc să se implice în domeniul acesta din convingeri personale și au atitudini transfobe pe care le comunică persoanelor trans care le cer ajutorul. În acest context, lipsa de acces la specialiști determină multe persoane trans să amâne tranziția sau să o înceapă pe cont propriu, fără supraveghere medicală, informându-se de pe diferitele grupuri de suport.

O altă problemă legată de tranziția medicală este inaccesibilitatea hormonilor. În general, acești hormoni nu sunt disponibili în farmacii, iar când se găsesc sunt foarte scumpi și nu sunt compensați. Astfel, multe persoane apelează la piața neagră, alegând automedicația cu hormoni comandați online. De fapt, niciun serviciu de sănătate pentru tranziția medicală, fie el hormonal sau chirurgical, nu este decontabil de Casa Națională de Asigurări de Sănătate, fapt care la rândul său restricționează accesul persoanelor transgender la o tranziție accesibilă și sigură.

LIPSA POLITICILOR ANTI-DISCRIMINARE COERENTE DUCE LA ABUZURI ALE PERSOANELOR TRANS DE CĂTRE PERSONALUL INSTITUȚIONAL

Neconcordanța între actele de identitate și înfățișarea fizică generează momente foarte umilitoare pentru persoanele trans. Majoritatea personalului care lucrează în relația cu publicul fie în domeniul public sau privat (Poliția, Jandarmeria, Direcțiile de Evidența Populației, dar și bănci, poștă, aeroport), nu înțeleg ce înseamnă identitatea trans și le supun pe aceste persoane unor chestionări stanjenitoare, care câteodată se finalizează prin refuzarea acordării serviciului.

Dacă abuzurile Poliției Române față de romi este deja un fenomen cunoscut și condamnat de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, în ultima vreme au intrat în atenția publicului incidente în care femei trans au fost agresate verbal și fizic de poliție. În 2021 a circulat intens în buletinele de știri un video filmat de un pasager dintr-un autobuz din București în care apare o femeie trans schimbând replici aprinse cu alți pasageri. A fost chemată poliția care a tratat-o pe femeie cu o violență nejustificată. Cu sprijinul Asociației ACCEPT ea a depus plângere penală împotriva Poliției Române. Un alt incident mediatizat a fost al unei femei trans care a fost agresată de personalul din aeroportul din Cluj-Napoca și ținută acolo abuziv mai multe ore, pentru faptul că genul din actul de identitate nu corespundea cu înfățișarea.

NU EXISTĂ DATE DESPRE PERSOANELE INTERSEX

Conform Organizației Internaționale Intersex din Europa, 1 din 200 de persoane pot avea variațiuni ale caracteristicilor sexuale, iar aceste persoane, numite intersex sunt adesea supuse unor operații de "corecție" a corpului, pentru a le încadra în unul din cele două sexe. În România nu avem informații despre persoanele intersex, dar se presupune că multe sunt supuse unor operații de "corecție" la o vârstă fragedă, pentru a corespunde mai clar unuia din cele două sexe. Parlamentul European dar și organizațiile internaționale preocupate de drepturile persoanelor intersex militează pentru interzicerea

acestor operații pe copii, susținând că trebuie lăsați să aleagă singuri la o vârstă la care sunt conștienți de genul cu care se identifică. Operațiile sunt considerate problematice deoarece s-a constatat, în alte țări că foarte multe persoane intersex care au avut operații nu se identifică cu genul ales de familie și medici.

INFECTIA CU HIV

EXISTĂ STIGMĂ ȘI LIPSĂ DE INFORMARE ÎN RÂNDUL POPULAȚIEI ȘI CHIAR ÎN RÂNDUL MEDICILOR CU PRIVIRE LA HIV

O problemă de sănătate care afectează cu predilecție comunitatea LGBTQ+ este infecția cu virusul HIV. Atât bărbații gay cât și persoanele trans și lucrătorii și lucrătoarele sexuale sunt considerate categorii la risc, alături de consumatorii de droguri injectabile și deținuții din penitenciare. În România trăiesc aproximativ 16.000 de persoane infectate cu HIV, dintre care aproximativ jumătate au fost infectați copii fiind, între 1986-1992, prin transfuzii de sânge cu instrumente nesterile în orfelinate.

Majoritatea oamenilor și chiar multe cadre medicale privesc HIV-ul ca pe o boală incurabilă care duce la moartea timpurie a celui infectat. Mulți pun semnul egal între infecția cu acest virus și SIDA, care este un stadiu foarte avansat al infecției în care sistemul imunitar este puternic compromis. Realitatea este că progresul medicinei a făcut din infecția cu HIV o condiție complet gestionabilă cu tratamentul adecvat care nu afectează speranța de viață.

Cât despre riscul de a-i infecta pe alții, o persoană seropozitivă sub tratament ajunge cel mai des la un nivel nedetectabil al virusului. Riscul de a răspândi virusul pentru o persoană sub tratament și cu analizele la zi este zero. "Nedetectabil=netransmisibil" este un leitmotiv al celor care încearcă să educe populația pe această temă, dar majoritatea oamenilor care nu au contact cu acest virus nu ajung să afle că acesta nu mai este atât de înfricoșător ca în trecut. Chiar dacă purtătorii de HIV pot să aibă o viață normală din punct de vedere al sănătății fizice, viața lor rămâne puternic afectată de stigmă.

SINGURUL FURNIZOR AUTORIZAT, STATUL ROMÂN, ESTE INCONSECVENT ÎN DISTRIBUIREA TRATAMENTULUI HIV

Tratamentul pentru HIV presupune un cocktail de medicamente numite antiretrovirale. Statul român s-a angajat să ofere tratament gratuit prin spitale și acestea nu se găsesc în farmacii. Costul ar fi oricum prohibitiv pentru că tratamentul costă, estimativ, undeva între 500 și 1000 de euro pe lună per pacient. Pacienții trebuie să vină o dată la 30 de zile la spitalul la care au fost alocați, uneori la sute de kilomeri distanță de casa lor, pentru a primi medicamentele. În ultimii ani au existat frecvent întreruperi ale furnizării unora dintre medicamente, iar în pandemie perioadele în care s-au raportat lipsuri s-au înmulțit.

Întreruperea tratamentului nu este recomandată niciunei persoane seropozitive deoarece aceasta poate dezvolta rezistență la acele substanțe. Mai mult, întreruperea poate fi fatală pentru cele care au dezvoltat SIDA. Asociația Sens Pozitiv oferă gratuit medicamente obținute prin donații din străinătate celor pe care statul îi lasă descoperiți. Deși ONG-ul a venit în întâmpinarea multor pacienți seropozitivi în acest moment critic, este deosebit de grav că statul nu-și respectă angajamentele față de persoanele seropozitive.

PERSOANELE INFECTATE CU HIV SUNT DES DISCRIMINATE PE BAZA STATUTULUI LOR SEROPOZITIV

Deși riscul de a răspândi virusul al unei persoane seropozitive sub tratament cu analizele la zi este zero, cei infectați cu HIV sunt deseori discriminați pe baza statutului lor, în special în furnizarea de servicii medicale. În practica medicinei, tot personalul trebuie să respecte tot timpul precauțiile universale, acele standarde de igienă și de lucru cu fluidele din corp care presupun că toată lumea este potențial infectată. Chiar dacă virusul ar fi activ, refuzarea unui serviciu medical pe baza acestui criteriu este discriminare.

Multer persoane seropozitive, cele mai multe sub tratament și cu un nivel nedetectabil de HIV le sunt refuzate servicii medicale de genul intervențiilor chirurgicale sau tratamentelor stomatologice. Acestea reprezintă cazuri evidente de discriminare și pot fi raportate. Dar de cele mai multe ori persoanele seropozitive nu-și cunosc drepturile și nici mecanismele de raportare. Asociația ACCEPT oferă training organizațiilor locale pentru a consilia membrii comunității în efortul de raportare. Centrul de Resurse Juridice este un alt ONG specializat în drepturile omului care asistă celelalte organizații în identificarea și raportarea discriminării. ACTEDO este o organizație de avocați care oferă servicii pro bono și reprezentare în instanță victimelor discriminării.

O altă formă des întâlnită de discriminare a persoanelor infectate cu HIV este încălcarea confidențialității. Statutul HIV nu trebuie divulgat decât în anumite situații. Analiza HIV este cerută la angajare în câteva domenii cheie cum ar fi lucrul în bucătărie sau în saloane de manichiură sau pedichiură. Chiar și atunci, avizul de sănătatea muncii nu trebuie să specifice decât dacă candidatul este apt sau nu de muncă. De multe ori prestatorii de medicina muncii dezvăluie statutul HIV al angajaților atunci când nu e necesar și chiar dacă aceștia nu lucrează în domenii unde statutul lor e relevant. Este de notat că în afară de plângerile la CNCD și plângerile penale, nu există alte mecanisme antidiscriminare. Instituțiile publice, spitalele și majoritatea companiilor nu au politici antidiscriminare și nici sisteme de raportare și sancțiuni.

ROMÂNIA NU ARE UN PLAN STRATEGIC HIV/SIDA, NICI ACTIVITĂȚI DE PREVENIRE ȘI INFORMARE

România nu are din 2007 un plan național strategic pentru combaterea HIV-SIDA. Deși actuala propunere este redactată din 2015 și actualizată periodic, semnarea ei a fost în repetate rânduri amânată. Un plan strategic cu un buget dedicat, ar include și servicii de prevenție, de testare, de informare și educare a populației, de formare a personalului de sprijin în nevoile specifice persoanelor seropozitive. Deși testarea se poate face gratuit și confidențial în multe spitale, persoanele la risc evită serviciile de prevenție din

lipsă de informare și stigma asociată cu accesarea acestora. În timpul pandemiei testarea a scăzut cu 40% și ca urmare există motive de îngrijorare în legătură cu exploziile de cazuri pe viitor.

Pentru prevenirea infectării, foarte eficient s-a dovedit tratamentul PrEP (Profilaxie Pre Expunere) care constă în medicamente luate înaintea expunerii de persoanele din categoriile la risc. În timp ce în unele țări aceste medicamente sunt furnizate gratis tuturor celor care ar beneficia de ele, în România nu se găsesc nici măcar în farmacii. Este demn de menționat site-ul informathiv.ro, dezvoltat de asociația Sens Pozitiv, o sursă foarte cuprinzătoare de informare despre HIV.

MĂSURI ANTIDISCRIMINARE

NU EXISTĂ PROCEDURI CLARE PENTRU INVESTIGAREA ȘI URMĂRIREA INFRAȚIUNILOR MOTIVATE DE URĂ

Infrațciunile motivate de ură (în engleză - hate crimes) reprezintă un termen umbrelă care se referă la toate acele infrațciuni comise în baza unei motivații care ține de o caracteristică a victimei, ca membră a unui grup mai larg. Caracteristica se referă de regulă la naționalitate, etnie, rasă, religie, orientare sexuală, identitate de gen. Făptuitorul consideră caracteristica inacceptabilă sau drept o dovadă de inferioritate și săvârșește infrațciunea transmițând un mesaj de umilire. Acest tip de infrațciune prezintă un interes special pentru că afectează profund nu doar victimele directe cât și categoriile din care victima face parte, creând un climat de intoleranță și frică. Infrațciunile motivate de ură au potențialul să provoace traume emoționale și psihologice mai serioase în comparație cu infrațciuni similare care nu sunt motivate de ură.

Articolul 77 din Codul penal stabilește ca circumstanță agravantă dacă fapta a fost comisă din motive care indica că făptașul a perceput victima ca inferioară sau ca având caracteristici inacceptabile legate de rasă, naționalitate, etnie, gen, orientarea sexuală, sau din alte motive care sunt considerate că indică inferioritatea victimei pentru făptaș.

Fiecare stat și-a dezvoltat politici și măsuri proprii pentru a combate fenomenul, dar în toate statele membre în Consiliul Europei, inclusiv în România, investigarea unei infracțiuni presupune obligația de a urmări indicii privind motivația discriminatorie. Poliția trebuie să fie atentă la grupul din care face parte victima, dacă făptuitorul a folosit discursul de ură, alte antecedente ale făptuitorului sau dacă fapta se înscrie într-un tipar de fapte similare altora motivate de ură.

România ar trebui să colecteze și să publice date și statistici reale, cu privire la infracțiunile motivate de ură care să includă numărul de cazuri raportate către poliție, numărul de cazuri urmărite în justiție, pedepsele aplicate cât și motivațiile discriminatorii. Dintre toate statele membre ale Uniunii Europene, România este singurul stat care nu colectează date în funcție de criteriul care a stat la baza motivației discriminatorii a infracțiunii (sex/gen, apartenență etnică, orientare sexuală, dizabilitate etc.) Părțile implicate într-o anchetă, poliția, parchetele și instanțele colectează în mod diferit date privind infracțiunile motivate de ură și nu se poate urmări activitatea lor pe fiecare caz în parte. Anual, mai puțin de 10 cazuri se soluționează cu condamnare pentru infracțiuni motivate de ură. Lipsa cazurilor ajunse în fața instanțelor penale și a condamnărilor nu sunt o dovadă a absenței fenomenului, ci o indicație că aceste cazuri nu sunt raportate sau nu sunt trimise în judecată ca atare.

DISCRIMINAREA PE MOTIV DE ORIENTARE SEXUALĂ ESTE SUBRAPORTATĂ

Odată cu abrogarea articolului 200 din Codul penal în 2001, România a adoptat unul dintre cele mai progresiste cadre legale în ceea ce privește discriminarea, ca semn de angajament față de valorile europene. Ordonanța nr. 137 din 31 august 2000 interzice discriminarea pe baza de orientare sexuală, pe lângă o suită de alte criterii. (Prin comparație, legislația din Italia încă nu menționează orientarea sexuală ca un criteriu de nediscriminare.) Această lege a fost văzută ca un mod de a compensa pentru lipsa altor reforme necesare aderării la Uniunea Europeană.

Conform articolului 2, "prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice." Identitatea de gen și caracteristicile sexuale nu sunt explicit menționate, însă, conform enumerării și explicației de mai sus acestea se pot încadra la "orice alt criteriu".

Asemenea altor grupuri vulnerabile, persoanele LGBTQ+ nu știu de multe ori să identifice discriminarea ca încălcare a unui drept și nu cunosc pârghiile de care dispun pentru raportarea ei și remedierea efectelor. Ca faptă contravențională, discriminarea se sancționează de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) cu o amendă sau un avertisment. Amenzile sunt între 1.000 și 30.000 de lei pentru persoane fizice și între 2.000 și 100.000 lei pentru persoane juridice. CNCD-ul nu poate obliga partea care a discriminat să plătească despăgubiri sau să restabilească situația anterioară (de exemplu, dacă victima își pierde pe nedrept locul de muncă, CNCD nu poate obliga angajatorul să o reangajeze). În aceste situații, victima trebuie să se adreseze unei instanțe de judecată. Sesizarea CNCD-ului în acest caz nu este obligatorie, deoarece CNCD va fi convocat din oficiu ca să-și exprime un punct de vedere. O decizie favorabilă anterioară procesului, de la CNCD, poate constitui însă probă la dosar.

În fața instanței cât și la CNCD se pot folosi probe audio, video și date statistice. Deși multă lume este reticentă în legătură cu folosirea înregistrărilor, materialele înregistrate în spațiul public sunt permise și pe cât posibil cei care se așteaptă să fie discriminați sunt încurajați să înregistreze audio evenimentul. Unele forme de discriminare pot lua formă infracțională, situație în care se adresează o plângere Poliției. Dacă după cercetări și investigații plângerea este considerată întemeiată poliția va sesiza instanța de judecată.

În 2019 și 2020, la CNCD au fost depuse 14 sesizări de discriminare pe motiv de orientare sexuală. Doar 5 au fost soluționate pozitiv, iar dintre ele 4 au vizat situații care au implicat discurs instigator la ură împotriva persoanelor LGBTQ+. În 3 dintre aceste hotărâri, părțile acuzate au inclus reprezentanți ai instituțiilor și autorităților publice. În condițiile în care nivelul discriminării raportat în sondaje este mult mai mare decât media europeană, numărul mic de plângeri indică cel mai probabil lipsa de încredere în autorități și lipsa de informații despre mecanismele de raportare.

Cu toate că au existat numeroase instanțe de discriminare și discurs instigator la ură în 2019 și 2020, CNCD s-a autosesizat doar de câteva ori în situații privind romii și niciodată privind discriminarea persoanelor LGBTQ+. Acest fapt se poate datora resurselor limitate ale instituției, care poate fi și o cauză a lăzii în soluționarea spețelor.

MECANISMELE ANTIDISCRIMINARE SUNT INSUFICIENTE

În acest moment există o singură instituție publică responsabilă de antidiscriminare, Consiliul pentru Combaterea Discriminării (CNCD). Nu există o strategie națională legată de drepturile omului și nici o strategie instituțională CNCD. Trebuie menționat că CNCD-ul este în primul rând o instituție de remediere și sancționează (contravențional, prin amenzi sau avertismente) faptele care nu sunt atât de grave încât să atingă statutul de infracțiuni. CNCD mai formulează recomandări care nu sunt constrângătoare legal.

Ca singură instituție responsabilă de antidiscriminare, capacitatea sa este subdimensionată în termeni de resurse umane și financiare. Personalul numără între 60 și 70 de persoane și pe lângă biroul din București au doar două birouri teritoriale. Capacitatea CNCD-ului este de circa 2000 de petiții (sesizări) pe an, în condițiile în care discriminarea este sub raportată în România. Soluționarea unei petiții poate dura câțiva ani și remediul vine în forma unei amenzi, care este de multe ori disproporționată în raport cu fapta și nu reprezintă un factor descurajant adecvat.

O problemă de principiu este independența politică a CNCD-ului. Consiliul director este numit de Parlament și planează amenințarea că deciziile pot fi influențate în funcție de agenda acestuia. În ciuda acestui aspect și a unor decizii controversate, CNCD-ul este văzut de parteneri ca o instituție cu o prestație acceptabilă raportat la resursele pe care le are.

Pe lângă CNCD, ar trebui să existe strategii sectoriale sau instituționale legate de antidiscriminare care să reglementeze diferitele forme ale discriminării: bullying-ul homofob și transfob în școli, acțiunile discriminatorii ale medicilor față de persoanele trans sau infectate cu HIV, discriminarea la locul de muncă sau abuzul autorităților. O componentă de promovare și de asigurare a drepturilor egale ar trebui să existe în politicile publice din toate domeniile cheie.

ABORDAREA SENZAȚIONALISTĂ A PRESEI ÎN COMUNICAREA LEGATĂ DE PERSOANELE LGBTQ+

Deși atitudinea presei s-a îmbunătățit considerabil în ultimele două decenii, exista încă un filtru al senzaționalului. Acesta este mai evident atât în felul în care sunt acoperite marșurile, cât și în tendința de a reda stereotipic, de multe ori, caricatural, membri mai excentrici ai comunității. Persoanele transgender în special sunt câteodată tratate ca o curiozitate și li se face referire prin termenul de transsexuali, deși acesta are conotații peiorative. Chiar dacă au trecut printr-un proces de tranziție și trăiesc conform genului cu care se identifică, presa face câteodată referire la aceste persoane prin genul și numele vechi ("numele mort"). Cei care doresc să arate empatie și să nu descalifice demersul persoanelor trans ar trebui să prezinte persoana conform genului asumat, după care să adauge cuvântul trans sau transgender (de exemplu femeie trans sau bărbat trans). În schimb, de multe ori o persoană este descrisă conform sexului atribuit la naștere. De exemplu, unei femei trans (bărbat la naștere) i se face referire prin "bărbatul transgender" sau "transsexualul", după care se menționează numele vechi. Aceste practici sunt perspective critice, care desconsidera din start întregul demers al persoanelor trans.

SOLUȚII

NoHate

Platformă de raportare de hate speech
și abuzuri împotriva membrilor comunității

DESPRE SOLUȚIE

No Hate este o aplicație web dedicată raportării de cazuri de hate speech, hate crime sau alte abuzuri asupra membrilor comunității LGBTQIA+. Aplicația permite transmiterea de mesaje în siguranță pentru a crește gradul de raportare ale acestor incidente și pentru a putea colecta anonimizat date despre numărul real de abuzuri comise. În platformă se pot crea conturi pentru toate instituțiile care au un rol activ în combaterea discriminării (exemplu: CNCD) precum și în asigurarea protecției tuturor cetățenilor (cum ar fi Poliția Română) sau către organizații din sector care luptă pentru respectarea drepturilor membrilor comunității.

SCHIMBĂRI

- Diversificarea canalelor de transmitere de sesizări poate duce la creșterea numărului de raportări ale abuzurilor comise împotriva comunității LGBTQ+
- Colectarea de date necesare pentru a fundamenta politici publice, campanii sau alte acțiuni va contribui la respectarea drepturilor comunității

Fii Aliat

Platformă de consolidare
a comunității de aliați

DESPRE SOLUȚIE

Singurătatea este o problemă frecventă în rândul comunității LGBTQ+. De cele mai multe ori lipsa de repere și de modele pentru ei duce la izolare, depresie, anxietate și uneori și la suicid. Platforma Fii Aliat vrea să vină în sprijinul tuturor membrilor comunității LGBTQ+ cu povești din comunitate cu care ei se pot identifica dar și cu mesaje de sprijin din partea aliaților pentru a-i ajuta pe cei fără o rețea de suport să știe că nu sunt singuri și că au oameni alături de ei. Platforma permite exprimarea susținerii pentru comunitate cu un singur buton, dar și transmiterea de mesaje asumat sau anonim, iar mesajele vor fi validate și aprobate de către un administrator înainte de a fi publicate pe interfața publică.

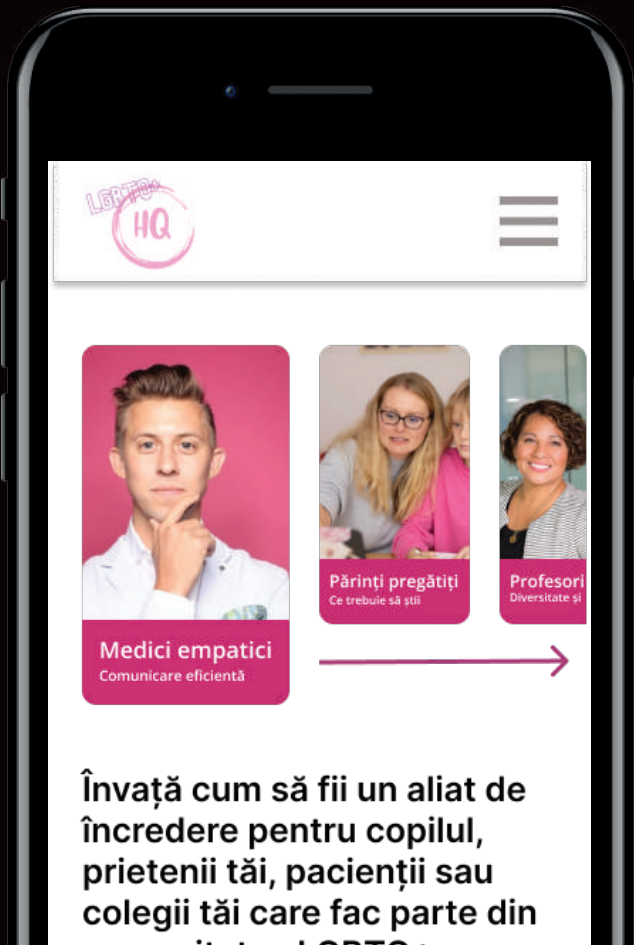
SCHIMBĂRI

- Consolidarea rețelei de suport pentru comunitatea LGBTQ+
- Încurajarea manifestărilor de susținere publice pentru a oferi persoanelor LGBTQ+ încredere și siguranță în procesele de coming-out sau de tranziție

LGBTQ+ HQ

Platformă cu resurse utile
pentru comunitate și aliați

Învăț cum să fii un aliat de
încredere pentru copilul,
prietenii tăi, pacienții sau
colegii tăi care fac parte din

DESPRE SOLUȚIE

Informarea este cel mai important pas în lupta pentru respectarea drepturilor unei comunități. De multe ori, pentru cei care vor să se alăture comunității ca aliați sau ca rețea de suport este dificil să înțeleagă toate nuanțele situației, de aceea, o sursă clară, concisă și simplu de utilizat de informații este necesară. Platforma de resurse va centraliza și publica informații țintite către membrii comunității, către aliați, pentru medici, profesori etc. Rolul acestor resurse este de a crește gradul de incluziune în rândul specialiștilor care vin în contact cu persoane din comunitate în mod frecvent și pentru a pune la dispoziția publicului larg informații complete, în limba română, despre provocările cu care se confruntă comunitatea.

SCHIMBĂRI

- Crearea unui mediu mai incluziv la școală, locul de muncă, la doctor pentru persoanele din comunitatea LGBTQ+
- Accesibilizarea informațiilor utile pentru aliați, în limba română, va contribui la consolidarea și în unele cazuri construirea, unor rețele de suport robuste și susținute pentru persoanele LGBTQ+

InformatHIV 2.0

Informații și ghiduri pentru persoanele HIV pozitive

DESPRE SOLUȚIE

Viața cu HIV cu tratamentul și cu grija potrivite poate fi la fel de sănătoasă și fericită ca a oricărui alt om de pe pământ. Pentru persoanele HIV pozitive informațiile corecte, clare și suficiente sunt esențiale pentru a putea urma pașii necesari ca să aibă o viață liniștită și în afara oricărui pericol. InformatHIV este o platformă deja existentă cu informații utile, administrată de Sens Pozitiv pe care ne dorim să o ducem alături de ei la următorul nivel, cu o suită de noi componente, conținut mai detaliat și elemente de interactivitate.

SCHIMBĂRI

- Accesibilizarea informației în limba română despre infecția cu HIV va contribui la reducerea stigmei
- Un proces explicat corect și simplu de înțeles pentru oricine poate ajuta persoanele HIV pozitive să acceseze repede și eficient tratamentele de care au nevoie

Centre HIV

Harta centrelor de testare HIV din România.

DESPRE SOLUȚIE

Platforma dedicată centrelor HIV din România dezvoltată de Asociația Semper Musica în parteneriat cu Code for Romania. Adolescenții pot găsi informații complete despre centrele de testare, tipurile de teste, frecvență, costuri și proceduri, precum și date despre tratamente și alte servicii specifice. Platforma este organizată în jurul unei hărți interactive pe care orice utilizator poate naviga pentru a găsi drumul cel mai apropiat către un centru de testare și poate apela direct centrul pentru programare.

SCHIMBĂRI

- Tinerii vor avea acces la informații detaliate despre testarea HIV și vor putea identifica cele mai potrivite centre pentru nevoile lor
- Vom putea îmbunătăți gradul de acces și nivelul de calitate al serviciilor din sector prin colectarea de feedback direct de la utilizatorii lor

The image features a solid yellow background. Two thick, vertical black bars are positioned on the left and right sides, extending from the top to the bottom of the frame. Centered between these bars is the text "CARE FOR ROMANIA" in a bold, black, sans-serif font. The text is arranged in two lines: "CARE" on the top line and "FOR ROMANIA" on the bottom line.

**CARE
FOR ROMANIA**

OBIECTIVE PROIECTATE

OBIECTIV 1: FĂRĂ VIOLENȚĂ ACASĂ

Sunrise

Software de management de caz pentru ONGuri
Date centralizate și sistem digital de referire a cazurilor de violență domestică

Sunshine

Software de management de caz integrat
Colectare eficientă de date, comunicare securizată între instituții și management digital de caz de violență domestică

Hub Violență Domestică

Platformă-ghid pentru orice persoană care are nevoie de servicii sau informații cu privire la cazuri de violență domestică

Banca de Resurse

Platformă de gestionare și alocare de resurse pentru victimele violenței

Incognito Escape

Canal digital securizat de raportare a cazurilor de violență domestică

Website Chatbot

Informație consolidată, accesibilă permanent pe canalele sociale

Vorbesc: helpline psihologic gratuit

Consiliere psihologică online gratuită pentru victime, martori sau agresori

Daily Assessment Kit - școli

Instrument de evaluare și prevenție a potențialelor cazuri de violență domestică pentru școli

Widget Hub Violență Domestică

Librărie de widget-uri pentru toate website-urile cu informații pentru victime

Support Community

Forum securizat și anonim pentru discuții pe subiectul violenței domestice

Daily Assessment Kit - angajatori

Instrument de evaluare și prevenție a potențialelor cazuri de violență domestică pentru companii și organizații

Personal Assessment Kit-couples

Instrument de evaluare și prevenție a potențialelor cazuri de violență domestică pentru cupluri

Violența Domestică Media Kit

Ghid interactiv dedicat jurnaliștilor pentru o raportare corectă despre cazurile de violență domestică

Anger Management

Aplicație de management a furiei pentru agresori

OBIECTIV 2: DIASPORA MAI APROAPE DE CASĂ

Diaspora Hub

Un singur loc pentru toate informațiile necesare pentru românii din diaspora

Info Diaspora

Acces la serviciile oferite de instituțiile statului român pentru cei din diaspora

Sprijin Diaspora

Consolidarea comunităților de români din diaspora și facilitarea sprijinului în situații de urgență

Înapoi acasă

Informații și resurse pentru cei care vor să revină în România

Echivalare Diplome

Fluxuri simple pentru echivalarea diplomelor internaționale

Keep in Touch

Rețea de suport și intervenție pentru rudele românilor din diaspora

ePovești

Aplicație online dedicată părinților departe de casă și conservării basmelor românești

ÎnAfară

Soluție digitală de informare sau integrare pentru orice cetățean român care călătorește sau se stabilește în altă țară

RoConect

Platformă de conectare a tinerilor din familii de origine română cu România

Brain Gain

Transformarea fenomenului de brain-drain într-unul de brain-gain

Bine Acasă

Donații și sprijin din diaspora pentru dezvoltarea regională a României

OBIECTIV 3: PROTEJAȚI ÎN FAȚA RĂZBOIULUI

Dopomoha

Platformă de raportare de hate speech și abuzuri împotriva membrilor comunității

Consiliere HIV

Acces la servicii medicale și consiliere pentru ucrainenii care trăiesc cu HIV

Ukraine Child Cancer Help

Acces la servicii medicale pentru copiii ucraineni bolnavi de cancer

Women's Center

Consiliere pentru femeile din Ucraina care au nevoie de sprijin în situații de abuz sau sprijin pe durata sarcinii

OBIECTIV 4: INCLUZIUNE PENTRU PERSOANELE LGBTQ+

NoHate

Platformă de raportare de hate speech și abuzuri împotriva membrilor comunității

Informativ 2.0

Informații și ghiduri pentru persoanele HIV pozitive

Fii Aliat

Platformă de consolidare a comunității de aliați

Centre HIV

Harta centrelor de testare HIV din România.

LGBTQIA+ HQ

Platformă cu resurse utile pentru comunitate și aliați

OBIECTIVE VIITOARE

OBIECTIV 5: ȘANSE PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI

Începe în iunie 2022

Infrastructura României în ceea ce privește persoanele cu dizabilități este una deficitară, așa că îmbunătățirea calității vieții acestei categorii sociale defavorizate este un proces complicat și lent.

Spectrul dizabilităților este unul larg, iar lipsurile și atitudinile cu care aceștia se confruntă îi împiedică să trăiască într-un mediu sigur, tolerant și prietenos.

Trebuie să construim o țară, comunități și orașe accesibile tuturor, motiv pentru care ne îndreptăm atenția către persoanele care suferă de dizabilități variate și relația dintre acestea și modul în care le sunt, sau nu, facilitate anumite procese.

OBIECTIV 6: FĂRĂ DISCRIMINARE ÎMPOTRIVA ETNIEI ROME

Începe în iunie 2022

Discriminarea etnică a romilor este unul din principalele obstacole pentru integrarea lor în societate ca cetățeni cu drepturi depline, iar oferirea de șanse egale reprezintă o problemă structurală și istorică a României.

Nu putem avea o țară sănătoasă și prosperă decât dacă toți cetățenii ei sunt acceptați, sprijiniți și au acces la toate șansele posibile de dezvoltare. Din păcate, problemele generale ale societății românești sunt acutizate în cazul minorității rome, iar discriminarea duce la excluderea unor membri care pot aduce valoare întregii societăți.

Audităm toate aceste probleme și aducem în fața publicului larg soluții care sprijină integrarea comunității rome în colectivitate.

OBIECTIV 7: O VIAȚĂ BUNĂ PENTRU COPIII ABANDONAȚI

Începe în iunie 2023

În România, problema abandonului și a instituționalizării copiilor reprezintă o lungă luptă de a oferi o șansă la familie copiilor abandonați. Studiile arată că abandonul în primii ani după naștere poate duce la dificultăți din punct de vedere al dezvoltării emoționale și comportamentale pe tot parcursul vieții.

Toți avem nevoie de ancora unei familii în viața noastră. Însă pentru cei care la început de drum nu au parte de ea, întreaga comunitate trebuie să constituie sprijinul necesar, în lipsa unei familii. Susținem și dezvoltăm activ soluții tehnologice care să poată ameliora calitatea vieții și dezvoltarea acestora.

OBIECTIV 8: FĂRĂ TRAFIC DE PERSOANE

Începe în iunie 2023

România rămâne o sursă primară de victime ale traficului în scopuri sexuale și de muncă, aspect ce ne-a plasat pe locul I într-un clasament ce vizează țările din Europa.

În timp ce datoria de bază a oricărei comunități este să ofere și să apere siguranța membrilor ei în fața oricăror amenințări, victimele traficului de persoane nu sunt protejate, iar eforturile de combatere a acestui fenomen sunt prea puțin semnificative.

Urmărim indicatori de trafic de persoane în rândul comunităților vulnerabile și modalități prin care împreună, prin intermediul tehnologiei, putem stopa creșterea numărului de victime, dar și construi pârghii pentru ocrotirea acestora.

ECHIPA

Olivia Vereha
VP of Product

Laura Micle
Lead Researcher

Bogdan Ivănel
Support Researcher

Andra Brînzaniuc
UX Architect

Ana Stoichițoiu
UX/UI Designer

Teodora Negru
UX/UI Designer

Andrei Ioniță
Software Architect

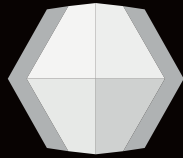
Un program al

**Code for
Romania**

Suținut de

**Code for
Romania**

Putem să construim o Românie mai bună împreună

Civic Labs